

«Донецький національний технічний університет»

Факультет економіки та менеджменту

(повне найменування інституту, назва факультету)

Кафедра управління і фінансово-економічної безпеки

(повна назва кафедри)

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

Попова О.Ю.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

“ ” 2021 року

Випускна кваліфікаційна робота

Магістр

(освітньо-кваліфікаційний рівень)

на тему «Механізм фінансування військової частини»

Виконав: студент II курсу

Спеціальності (напряму підготовки) 072 Фінанси, банківська справа та страхування

(шифр і назва напряму підготовки, спеціальності)

Гречуха А.Л.

(прізвище та ініціали)

(підпис)

Керівник д.е.н., проф., зав. каф. УФЕБ Попова О.Ю.

(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

(підпис)

Рецензент доцент кафедри ЕПР, д.е.н., доц. Далевська Н.М.

(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

(підпис)

Нормо-контролер доц. каф. УФЕБ, к.е.н., доц. Василюшина Л.М.

(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

(підпис)

Засвідчую, що у цій випускній кваліфікаційній роботі немає запозичень з праць інших авторів без відповідних посилань.

Студент

(підпис)

Покровськ – 2021 р.

ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

Факультет економіки та менеджменту

Кафедра управління і фінансово-економічної безпеки

Освітній ступінь магістр

Напрямок підготовки (спеціальність) 072 Фінанси, банківська справа та страхування

(шифр і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Завідувач кафедри

_____/Попова О.Ю./

“ ____ ” _____ 2021 року

ЗАВДАННЯ НА ВИПУСКНУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Гречусі Артему Леонідовичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи « Механізм фінансування військової частини »

керівник роботи Попова О.Ю., д.е.н., проф.

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по університету від „27” вересня 2021 р. № 579

2. Строк подання студентом роботи 10 грудня 2021 р.

3. Вихідні дані до роботи звітні дані щодо статей бюджету України, офіційна статистична звітність, інформація періодичних джерел, наукові праці провідних вчених у галузі фінансово-економічних відносин в оборонних системах України та світу

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) 1. Теоретичні засади формування фінансового забезпечення військових частин в Україні. 2. Аналітичне забезпечення функціонування механізму фінансового забезпечення військової частини. 3. Рекомендації з удосконалення механізму фінансування військової частини

5. Перелік графічного матеріалу (з точною вказівкою обов'язкових креслень)

Демонстраційний матеріал

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Попова О.Ю., зав. кафедри УФЕБ		
РОЗДІЛ 1	Попова О.Ю., зав. кафедри УФЕБ		
РОЗДІЛ 2	Попова О.Ю., зав. кафедри УФЕБ		
РОЗДІЛ 3	Попова О.Ю., зав. кафедри УФЕБ		
Висновки	Попова О.Ю., зав. кафедри УФЕБ		
Нормо-контроль	Василищина Л.М., доц. кафедри УФЕБ		

7. Дата видачі завдання 12.02.2021 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Теоретичні засади формування фінансового забезпечення військових частин в Україні	12.10.2021 – 15.10.2021	
2.	Аналітичне забезпечення функціонування механізму фінансового забезпечення військової частини	15.10.2021 - 01.11.2021	
3.	Рекомендації з удосконалення механізму фінансування військової частини	01.11.2021 - 24.11.2021	
4.	Висновки за роботою, вступ	24.11.2021 – 30.11.2021	
5.	Оформлення роботи	01.12.2021 - 10.12.2021	

Студент

(підпис)

Гречуха А.Л.

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

(підпис)

Попова О.Ю.

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Гречуха А.Л. Механізм фінансування військової частини / Випускна кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». - ДонНТУ, Покровськ, 2021.

У випускній кваліфікаційній роботі магістра розгорнуто представлено теоретичне підґрунтя, аналітико-методичні аспекти та надано практичні рекомендації щодо уточнення інструментів реалізації механізму фінансування військової частини. Для досягнення мети даної роботи сформовано та отримано вирішення таких завдань кваліфікаційної роботи: визначено перспективні джерела фінансування господарської діяльності; визначено порядок оцінки ефективності залучення джерел фінансування господарської діяльності; визначено складові механізму фінансування військової частини: зарубіжний та вітчизняний досвід; охарактеризовано стан та перспективи фінансування оборонного комплексу України; досліджено сучасний стан фінансування утримання військових сил в Україні; проведено аналіз законодавчого забезпечення формування та розподілу фінансового забезпечення військової частини; надано рекомендації з удосконалення механізму фінансування військової частини.

Ключові слова: фінансування, управління, механізм, інструмент, ефективність, військова частина, самофінансування, бюджетне фінансування

ANNOTATION

Grechukha A.L. The mechanism of financing the military unit / Graduation thesis for a master's degree in specialty 072 "Finance, Banking and Insurance". - DonNTU, Pokrovsk, 2021.

The master's thesis qualifies the theoretical basis, analytical and methodological aspects and provides practical recommendations for clarifying the tools for implementing the mechanism of financing the military unit. To achieve the goal of this work, the solution of the following tasks of qualification work was formed and obtained: identified promising sources of financing for economic activities; the procedure for assessing the effectiveness of attracting sources of financing of economic activity is determined; the constituent mechanisms of military unit financing are determined: foreign and domestic experience; the state and prospects of financing the defense complex of Ukraine are characterized; the current state of financing the maintenance of military forces in Ukraine is studied; the analysis of legislative support of formation and distribution of financial support of military unit is carried out; recommendations for improving the mechanism of financing the military unit were provided.

Keywords: financing, management, mechanism, tool, efficiency, military unit, self-financing, budget financing.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬКОВИХ ЧАСТИН В УКРАЇНІ.....	8
1.1 Джерела фінансування господарської діяльності	8
1.2 Оцінка ефективності залучення джерел фінансування господарської діяльності	12
1.3 Механізм фінансування військової частини: зарубіжний та вітчизняний досвід.....	21
2 АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ЧАСТИНИ	30
2.1 Стан та перспективи фінансування оборонного комплексу України	30
2.2 Сучасний стан фінансування утримання військових сил в Україні	37
2.3 Аналіз законодавчого забезпечення формування та розподілу фінансового забезпечення військової частини	42
3 РЕКОМЕНДАЦІЇ З УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ФІНАНСУВАННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ЧАСТИНИ.....	47
3.1. Оцінка ефективності механізму продажу майна військової частини.....	47
3.2. Оцінка ефективності проєкту фінансування модернізації устаткування військової частини.....	50
3.3. Оптимізація порядку формування фінансових джерел і напрямів	
споживання коштів спеціального фонду Міністерства оборони України	53
ВИСНОВКИ.....	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	64
ДОДАТКИ	69

ВСТУП

Актуальність. Фінансове забезпечення військових частин в Україні стикається з проблемами грошових потоків і фінансовими труднощами через несвоєчасну виплату та утримання нарахованих внесків. Для військових частин в Україні це актуальна проблема, адже від успіху її вирішення залежить безпека держави та добробут населення. З моменту заснування незалежної України, з періодами спокою, що супроводжувалися періодами кризи, фінансове забезпечення військових частин було особливо вразливе до затримки та прострочення платежів від своїх найбільших фінансових внесків. З моменту незалежності уряд України почав утримувати частину своїх внесків і нарощувати обсяги фінансових зобов'язань перед військовими частинами, що створює навантаження на загальний державний бюджет. Заборгованість та утримання внесків впливає на ефективність місій і на здатність країни, що надає фінансову допомогу військовим частинам, поступово збільшується. Подолання фінансових проблем, з якими стикається фінансове забезпечення військових частин в Україні, потребуватиме колективної енергії та інтенсифікації зусиль у частині збільшення фінансування. Тому актуальності набувають питання пошуку таких інструментів фінансового забезпечення, що дозволять перейти до нового рівня ефективності функціонування військових частин в Україні, на більш ефективну фінансову основу.

Аналіз останніх публікацій. Проблеми та інструменти фінансового забезпечення військових частин в Україні досліджено рядом вчених. Слід особливо відмітити праці Марко І., Котій Д., Стрельцов Є., Цюкало Л., Баронін А., Сорока Р., Карп Є., Данилов В., Черняк О., Чеберяко О.В.

Мета кваліфікаційної роботи. Метою випускної роботи є уточнення теоретичних положень, розвинення методичних засад та формування

практичних рекомендацій щодо удосконалення механізму фінансового забезпечення військової частини, що входить до складу Збройних сил України.

Основним науковим результатом кваліфікаційної роботи є формування теоретичного підґрунтя, розвинення науково-методичних засад та розробка практичних рекомендацій з удосконалення інструментарію фінансового забезпечення військової частини, що входить до складу Збройних сил України.

Практичне значення отриманих результатів щодо формування теоретичного підґрунтя, розвинення науково-методичних засад та розробка практичних рекомендацій з удосконалення інструментарію фінансового забезпечення полягає у забезпечення підвищення ефективності фінансового менеджменту на рівні державного бюджету та системи внутрішнього фінансового менеджменту військової частини.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬКОВИХ ЧАСТИН В УКРАЇНІ

1.1 Джерела фінансування господарської діяльності

Є кілька джерел фінансування господарської діяльності, зокрема:

- 1) банки;
- 2) схема кредитування під державні гарантії;
- 3) друзі та родина;
- 4) акціонерне фінансування;
- 5) венчурні капіталісти;
- 6) інвестори-ангели;
- 7) державні дотації;
- 8) власні кошти.

Компанії завжди шукають джерела фінансування для розвитку бізнесу. Фінансування, яке також називають бюджетуванням, являє собою акт надання ресурсів для фінансування програми, проекту чи потреби. Фінансування може бути ініційовано як на короткострокові, так і на довгострокові цілі. Різні джерела фінансування включають:

- 1) нерозподілений прибуток;
- 2) позиковий капітал;
- 3) власний капітал (рис. 1.1).

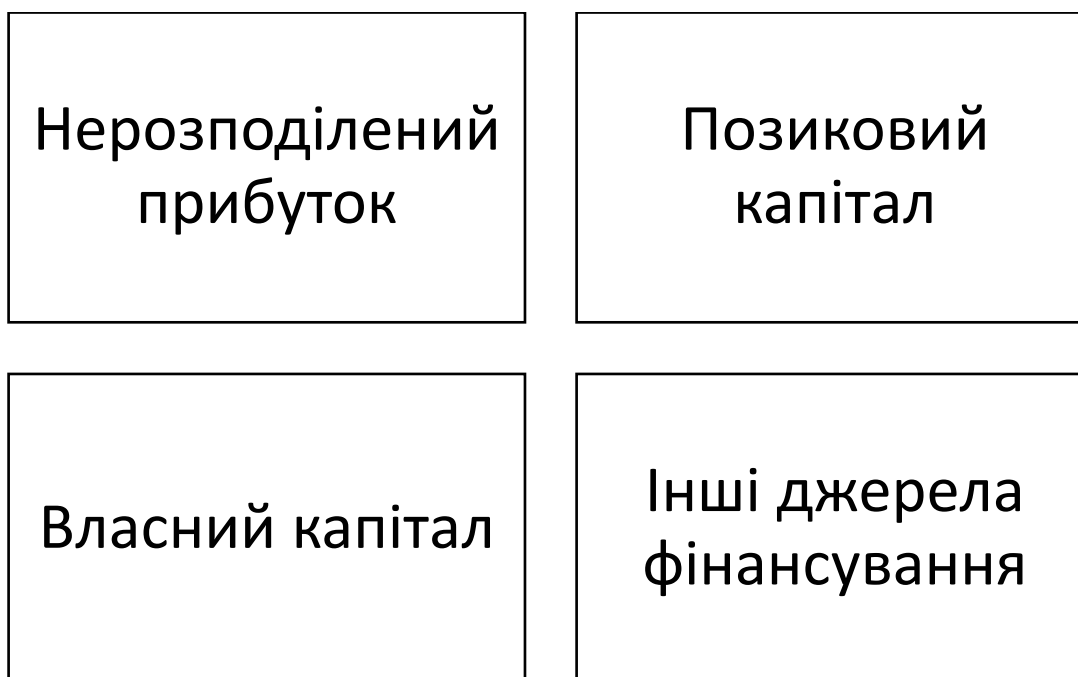

Рис. 1.1. – Джерела фінансування господарської діяльності *

*Систематизовано автором

Розглянемо зміст та значення окремих джерел фінансування господарської діяльності більш детально.

1. Нерозподілений прибуток.

Підприємства прагнуть максимізувати прибуток, продаючи продукт або надаючи послуги за ціною, вищою за те, що їм коштує виробництво товарів. Це найпримітивніше джерело фінансування будь-якої компанії.

Після отримання прибутку підприємство вирішує, що робити із заробленим капіталом і як його ефективно розподілити. Нерозподілений прибуток може бути розподілений між акціонерами як дивіденди, або компанія може зменшити кількість акцій в обігу, ініціюючи кампанію викупу акцій.

Крім того, компанія може інвестувати гроші в новий проект, скажімо, будівництво нової фабрики або партнерство з іншими компаніями для створення спільного підприємства.

Компанії зазвичай існують для того, щоб отримувати прибуток, продаючи продукт або послугу дорожче, ніж коштує їх виробництво. Це найосновніше джерело коштів для будь-якої компанії і, сподіваємося, основний метод, який приносить гроші фірмі. Чистий прибуток, що залишився після витрат і зобов'язань, відомий як нерозподілений прибуток або RE.

Ці кошти можна використовувати для інвестування в проекти та розвитку бізнесу. але часто замість цього виділяються для винагороди акціонерам у вигляді виплати дивідендів або викупу акцій. Причина цього полягає в тому, що для компанії часто дешевше залучати капітал від зовнішніх інвесторів, а залучення більшої кількості інвесторів за допомогою цих стимулів для акціонерів може виявитися більш економічно ефективним.

2. Позиковий капітал

Компанії отримують боргове фінансування приватно через банківські позики. Вони також можуть залучати нові кошти, виписуючи борги населенню.

Під час боргового фінансування емітент (позичальник) випускає боргові цінні папери, такі як корпоративні облігації або векселі. До боргових питань також належать боргові зобов'язання, оренда та іпотека.

Компанії, які ініціюють емісію боргів, є позичальниками, оскільки вони обмінюють цінні папери на готівку, необхідні для виконання певної діяльності. Потім компанії погашатимуть борг (основну суму та відсотки) відповідно до визначеного графіка погашення боргу та контрактів, що лежать в основі випущених боргових цінних паперів.

Недоліком позичання грошей через борг є те, що позичальникам необхідно вчасно сплачувати відсотки, а також погашати основну боргу. Невиконання цієї вимоги може призвести до дефолту або банкрутства позичальника.

Як і приватні особи, компанії можуть позичати гроші. Це можна зробити приватним шляхом за допомогою банківських позик або публічно через випуск

боргу. Ці боргові випуски відомі як корпоративні облігації, що дозволяє широкому колу інвесторів стати кредиторами (або кредиторами) компанії.

Основною мірою позики грошей є те, що основна сума та відсотки повинні бути сплачені кредиторам. Невиплата відсотків або погашення основного боргу може призвести до невиклати або банкрутства. Але відсотки, що сплачуються за боргом, зазвичай не обкладаються податком для компанії, і ці витрати на відсотки, як правило, менш дорогі, ніж інші джерела капіталу.

3. Власний капітал

Компанії можуть залучати кошти від населення в обмін на пропорційну частку власності в компанії у вигляді акцій, випущених інвесторам, які стають акціонерами після придбання акцій.

В якості альтернативи, фінансування приватного капіталу може бути варіантом, за умови, що в мережі компанії чи директорів є юридичні або фізичні особи, які готові інвестувати в проект або там, де потрібні гроші.

Порівняно з фінансуванням позикового капіталу, акціонерне фінансування не вимагає сплати відсотків позичальнику.

Однак одним з недоліків фінансування власного капіталу є розподіл прибутку між усіма акціонерами в довгостроковій перспективі. Що ще важливіше, акціонери розмивають контроль власності компанії до тих пір, поки вона продає більше акцій.

Компанія може залучати капітал шляхом продажу часток власності у вигляді акцій інвесторам, які стають акціонерами. Це відоме як акціонерне фінансування. Перевага цього методу полягає в тому, що інвестори не вимагають виплати відсотків, як це роблять власники облігацій, і тому цей тип капіталу можна залучити, навіть якщо перший не заробляє грошей.

Основна міркування полягає в тому, що майбутні прибутки повинні бути розподілені між усіма акціонерами. Крім того, акціонери мають право голосу, що означає, що компанія втрачає або розмиває частину свого контролю

власності, продаючи більше акцій. Акціонерний капітал також, як правило, є однією з найдорожчих форм капіталу для фірми і не має деяких податкових пільг, як борг.

4. Інші джерела фінансування

Джерела фінансування також включають приватний капітал, венчурний капітал, пожертвування, гранти та субсидії, які не мають прямих вимог щодо рентабельності інвестицій (ROI), за винятком приватного та венчурного капіталу. Їх також називають «краудфандинг» або «м'яке фінансування».

Краудфандинг являє собою процес збору коштів для виконання певного проекту або здійснення підприємства шляхом отримання невеликих сум грошей від великої кількості осіб. Процес краудфандингу зазвичай відбувається онлайн.

В ідеальному світі компанія просто отримає всі гроші, необхідні для зростання, просто продаючи товари та послуги для отримання прибутку. Але, як говорить стара приказка, «потрібно витратити гроші, щоб заробляти гроші», і майже кожній компанії в якийсь момент доводиться залучати кошти, щоб розробити продукти та вийти на нові ринки.

Оцінюючи компанії, дуже важливо дивитися на баланс основних джерел фінансування. Наприклад, занадто великий борг може призвести до проблем компанії. З іншого боку, компанія може втратити перспективи зростання, якщо вона не використовує гроші, які може позичити. Фінансові аналітики та інвестори часто обчислюють середньозважену вартість капіталу (WACC), щоб з'ясувати, скільки компанія платить за свої комбіновані джерела фінансування.

1.2 Оцінка ефективності залучення джерел фінансування господарської діяльності

Інтерес до оцінки ефективності залучення джерел фінансування господарської діяльності серед інвесторів пов'язаний переважно з

переконанням, що свої гроші дарують виключно гарантовано високо ефективним проектам. Крім того, банківські депозити та ощадні рахунки не забезпечують прибутковості на рівні, якого очікують клієнти. Слід зазначити, що використання будь-якого варіанту інвестування несе певний ступінь ризику. Крім того, довгострокові інвестиції дозволяють усереднювати оцінки та обмежувати поодинокі втрати під час економічного спаду. Вибір джерел фінансування означає ризик, який необхідно отримати, саме у співвідношенні з горизонтом інвестування. Слід пам'ятати, що існує цілий спектр безпечних джерел фінансування, де ризик мінімальний. Такі інвестори вкладають свої ресурси в такі інструменти, як облігації або казначейські цінні папери. Зважаючи на викладені вище положення та зауваження, важливим є оцінка ефективності залучення та використання певних джерел фінансування. У зв'язку з цим основною метою є визначення інструментарію, на основі якого можна оцінити ефективність джерела фінансування господарської діяльності, зокрема військової частини з урахуванням показників ефективності.

Вид та класифікаційна ознака джерела фінансування відіграють дуже важливу роль у ринковій економіці через те, що вони впливають на ефективність результатів господарської діяльності. Однією з причин, чому формується мотивація до обрання певного джерела, є очікування вигідних інвестицій, яких можуть отримати суб'єкти господарювання. Суб'єкти господарювання, а саме керівництво військових частин шукають такі джерела, які мають шанси досягти більшої віддачі порівняно з більш безпечними інвестиціями, наприклад банківські депозити або казначейські цінні папери.

Вивчення ефективності джерел фінансування проводиться традиційно відповідно до рекомендацій UNIDO за селективністю з використанням популярних індикаторів. Результати використання певних джерел фінансування господарської діяльності часто вимірюються за допомогою їх середньої ставки прибутку (R_p) за період утримання даної інвестиції. Однак слід пам'ятати, що

вимірювання результатів використання джерел фінансування, враховуючи лише досягнуту норму прибутковості, є неповним аналізом, оскільки представлені високі показники прибутковості коштів є дуже привабливими для нових клієнтів, однак досягнутих історичних результатів немає, адже відсутня гарантія досягнення подібної віддачі в майбутньому. При оцінці результатів використання певних джерел фінансування слід особливо враховувати масштаби і темпи зростання бізнесу, господарської діяльності або окремого виду господарювання, спосіб реалізації його інвестиційної політики, а також момент і правила оцінки його активів, а також факт існування інфляції¹.

Оцінку результатів діяльності використання певних джерел фінансування можна поділити на дві групи, перша – вибірковість, а друга – так звані ринкові терміни. Вибірковість дозволяє провести аналіз можливостей управління активами, створеними за рахунок певного джерела фінансування, вміло підбирати компанії для портфеля на основі наявної інформації. Ринковий термін — це здатність передбачати фази зростання та падіння цін на акції та належним чином реагувати на ці ринкові зміни, забезпечуючи відповідні пропорції в інвестиційному портфелі між ризикованими та безпечними активами, щоб досягти більшого ризику портфеля під час підйому, і нижчий рівень ризику на занепадних ринках. Вибірковість на практиці базується на фундаментальному аналізі компанії, однак, з одночасним урахуванням результатів цього аналізу з поточною ринковою оцінкою.

Чиста приведена вартість – NPV - чистий прибуток або збиток у результаті капітальних вкладень, виражений у теперішній вартості. NPV – це різниця між дисконтованою сумою грошових надходжень і витрат. Тобто майбутній додатковий капітал, який отримає інвестор з урахуванням часової вартості грошей. Для того, щоб прийняти рішення про інвестування в проект,

1

https://www.researchgate.net/publication/319932738_Evaluation_of_the_effectiveness_of_investment_fund_deposits_in_Poland_in_a_time_of_crisis/link/59c4022545851590b13c94c8/download, с. 48

достатньо мати його NPV не менше «0». Це свідчить про те, що досягнуто необхідного рівня рентабельності: доходи покривають витрати, а вкладені кошти повертаються не заниженою. Для порівняння альтернативних варіантів інвестування зазвичай вибирають той, який має більшу абсолютну NPV. Якщо інвестиційні кошти обмежені, а довгострокових проектів багато, необхідно провести процедуру оцінки капіталу, спрямовану на визначення найкращого розподілу наявних коштів та максимізації загальної чистої приведеної вартості обраних проектів. Для цього необхідно ранжувати проекти за їх індексами прибутковості (одиниці NPV на одиницю інвестованого капіталу) від найбільшого до найменшого і відповідно розподіляти інвестиційні кошти. Розрахунок чистої приведеної вартості вважається найбільш ефективним і поширеним способом оцінки інвестиційних проектів².

За значеннями NPV можна виділити наступні критерії ефективності інвестиційних проектів;

якщо $NPV > 0$, інвестиційний проект вважається ефективним за ставкою дисконту d , тобто. у. реалізація такого проекту підвищить вартість компанії;

якщо $NPV < 0$, інвестиційний проект не є ефективним, і інвестор зазнає збитків, загальна дисконтована сума дорівнює NPV;

якщо $NPV = 0$, проект не принесе прибутку, але не буде збитковим.

Позитивний NPV означає, що:

- задоволені вимоги інвесторів щодо мінімальної бажаної дохідності;
- інвестиції вигідні та окупаються;
- капітал, вкладений в інвестиційний проект, збільшується на NPV. На стільки ж зростає вартість компанії, яка реалізує проект.

Внутрішня норма прибутковості – IRR - для розрахунку чистої теперішньої вартості інвестиційного проекту використовується номінальна вартість капіталу для приведення грошових потоків до його теперішньої

² <https://devisu.ua/en/stattia/yak-ociniti-efektivnist-zdiysnennya-investuvannya>

вартості. Альтернативний спосіб — визначити внутрішню норму прибутку проекту та порівняти її з вартістю капіталу або необхідним рівнем рентабельності. IRR — це швидкість, за якою проект досягає нульової чистої дисконтованої вартості. Інвестиції вважаються рекомендованими, коли цей показник дорівнює або перевищує вартість капіталу або норму прибутку підприємства. Щоб розрахувати внутрішню норму прибутковості, необхідно дисконтувати грошові потоки за двома різними ставками, а потім, застосувавши формулу лінійної інтерполяції до двох отриманих IRR, визначити ставку, за якою IRR дорівнює значенню «0». Звичайно, результат не буде абсолютно точним, оскільки використовуються суб'єктивні припущення³.

Термін окупності — РВР - швидкий і практичний спосіб оцінити та порівняти інвестиційні проекти — визначити період, протягом якого будуть відшкодовані витрачені кошти. Цей метод заснований на очікуваних грошових потоках і вказує на рівень ліквідності та ризику — чим раніше інвестор поверне вкладену суму, тим швидше він зможе знову інвестувати, тобто ліквідність буде вищою, а ризик — тим нижчим. Особливо це актуально в умовах, коли коригується інвестиційний клімат і має сенс віддавати перевагу проектам, які незабаром випустять більше грошей⁴.

WACC також важливий під час аналізу потенційних переваг від прийняття проектів або придбання іншого бізнесу. Якщо компанія вважає, що злиття, наприклад, принесе прибуток, вищий за вартість капіталу, це, ймовірно, хороший вибір для компанії. Якщо його керівництво очікує, що прибуток буде нижчим, ніж очікують їхні власні інвестори, вони захочуть краще використати свій капітал¹.

У більшості випадків нижчий WACC вказує на здоровий бізнес, який здатний залучати інвесторів з меншою ціною. На відміну від цього, вищий

³ <https://devisu.ua/en/stattia/yak-ociniti-efektivnist-zdiysnennya-investuvannya>

⁴ <https://devisu.ua/en/stattia/yak-ociniti-efektivnist-zdiysnennya-investuvannya>

WACC зазвичай збігається з підприємствами, які вважаються більш ризикованими і потребують компенсації інвесторам вищими прибутками².

Якщо компанія отримує фінансування лише через одне джерело — скажімо, звичайні акції — обчислити вартість її капіталу буде відносно просто. Якби інвестори очікували прибутковості в 10% для придбання акцій, вартість капіталу фірми була б такою ж, як і вартість її власного капіталу: 10%.

Те саме було б вірно, якби компанія використовувала лише боргове фінансування. Наприклад, якби компанія сплачувала середній дохід 5% за своїми облігаціями, вартість її боргу становила б 5%. Це також вартість його капіталу.

Однак багато компаній генерують капітал за рахунок поєднання позикового та власного капіталу (наприклад, акції) фінансування. Щоб виразити вартість капіталу в одній цифрі, потрібно зважити вартість боргу та вартість власного капіталу пропорційно на основі того, скільки фінансування отримано через кожне джерело.

Розрахунок показника WACC може бути здійснений за наступною формулою:

$$WACC = \left(\frac{E}{V} \times Re \right) + \left(\frac{D}{V} \times Rd \times (1 - Tc) \right) \quad (1.1)$$

де E – ринкова вартість власного капіталу фірми;

D – ринкова вартість боргу фірми;

V – сума E та D;

Re – Вартість власного капіталу;

Rd – Вартість боргу;

Tc – Ставка корпоративного податку.

WACC розраховується шляхом множення вартості кожного джерела капіталу (боргового та власного капіталу) на його відповідну вагу, а потім

додавання продуктів разом. У наведеній вище формулі E/V представляє частку фінансування, заснованого на акції, тоді як D/V представляє частку фінансування на основі боргу. Таким чином, формула WACC включає підсумовування двох доданків:

$$\left(\frac{E}{V} \times Re\right) \quad (1.2)$$

$$\left(\frac{D}{V} \times Rd \times (1 - Tc)\right) \quad (1.3)$$

Перший представляє зважену вартість власного капіталу, а другий представляє зважену вартість позикового капіталу.

Припустимо, що компанія отримала 1 000 000 доларів США у вигляді боргового фінансування та 4 000 000 доларів США в якості акціонерного фінансування шляхом продажу простих акцій. E/V дорівнюватиме 0,8 (4 000 000 \$ ÷ 5 000 000 \$ загального капіталу), а D/V дорівнюватиме 0,2 (1 000 000 \$ ÷ 5 000 000 \$ загального капіталу).

Середньозважена вартість капіталу (WACC) може бути розрахована в Excel. Найбільшою проблемою є пошук правильних даних для підключення до моделі. Перегляньте примітки Investopedia про те, як обчислити WACC в Excel.

Розрахувати вартість власного капіталу (Re) може бути трохи складно, оскільки акціонерний капітал технічно не має явної вартості. Коли компанії відшкодовують власникам облігацій, сума, яку вони сплачують, має заздалегідь визначену процентну ставку. З іншого боку, власний капітал не має конкретної ціни, яку компанія повинна заплатити. В результаті компанії повинні оцінити вартість власного капіталу — іншими словами, норму прибутку, яку вимагають інвестори на основі очікуваної волатильності акцій.

Оскільки акціонери очікують отримати певний прибуток від своїх інвестицій у компанію, необхідна норма прибутку для власників акцій є

витратою з точки зору компанії; якщо компанія не зможе забезпечити цей очікуваний прибуток, акціонери просто продадуть свої акції, що призведе до зниження ціни акцій і вартості компанії. Таким чином, вартість власного капіталу, по суті, є загальним доходом, який компанія повинна отримати, щоб підтримувати ціну акцій, яка задовольнить її інвесторів.

Застосування WACC як ставки дисконту вимагає певних припущень:

- під час реалізації інвестиційного проекту буде підтримання постійного співвідношення власного капіталу;
- вартість як власного капіталу, так і боргу залишається незмінною протягом усього періоду;
- ризики альтернативних інвестицій такі ж, як і для даного інвестиційного проекту;
- якщо фактор ризику був оцінений у грошових потоках проекту, він не може бути додатково оцінений в моделі WACC. Крім того, ступінь ризику має бути пов'язана з ризиком реалізації інвестиційного проекту, а не з ризиком, який інвестор згоден прийняти.

Компанії зазвичай використовують модель ціноутворення капітальних активів (CAPM) для визначення вартості власного капіталу (у CAPM це називається очікуваним поверненням інвестицій). Знову ж таки, це не точний розрахунок, оскільки фірмам доводиться спиратися на історичні дані, які ніколи не можуть точно передбачити майбутнє зростання.

З іншого боку, визначення вартості боргу (R_d) є більш простим процесом. Це часто робиться шляхом усереднення прибутковості до погашення непогашеної заборгованості компанії. Цей метод простіше, якщо ви дивитесь на публічну компанію, яка має звітувати про свої боргові зобов'язання.⁴

Для приватних компаній можна подивитися на кредитний рейтинг компанії від таких компаній, як Moody's і S&P, а потім додати відповідний

спред на безризикові активи (наприклад, казначейські зобов'язання того ж терміну), щоб приблизно отримати прибуток, який вимагатимуть інвестори.

Підприємства можуть відраховувати відсоткові витрати зі своїх податків. Через це чиста вартість боргу компанії — це сума відсотків, яку вона сплачує, мінус сума, яку вона заощадила на податках. Ось чому R_d (1 - ставка корпоративного податку) використовується для розрахунку вартості боргу після оподаткування.

Аналітики цінних паперів можуть використовувати WACC під час оцінки вартості інвестиційних можливостей. Наприклад, в аналізі дисконтованих грошових потоків можна застосувати WACC як ставку дисконтування для майбутніх грошових потоків, щоб отримати чисту теперішню вартість бізнесу.

WACC може також використовуватися всередині фінансової команди як ставка перешкод для реалізації даного проекту або придбання. Якщо інвестиції компанії в новий виробничий об'єкт, наприклад, мають нижчу норму прибутку, ніж її WACC, компанія, ймовірно, стримається і знайде інші види використання цих грошей.

Необхідна норма прибутку (RRR) — це мінімальна ставка, яку інвестор погодиться на проект або інвестицію. Якщо вони очікують меншого прибутку, ніж вони потребують, вони виділять свої гроші в інше місце.

Одним із способів визначення RRR є використання CAPM, який використовує волатильність акції щодо більш широкого ринку (його бета-версія), щоб оцінити прибуток, якого потребують акціонери.

Іншим методом визначення RRR є обчислення WACC. Перевага використання WACC полягає в тому, що він враховує структуру капіталу компанії, тобто, наскільки вона спирається на боргове фінансування порівняно з власним капіталом.

Формулу WACC розрахувати легше, ніж це є насправді. Оскільки певні елементи формули, наприклад вартість власного капіталу, не є узгодженими величинами, різні сторони можуть звітувати їх по-різному з різних причин. Таким чином, хоча WACC часто може допомогти дати цінне уявлення про компанію, слід завжди використовувати його разом з іншими показниками, коли вирішуєш інвестувати в компанію чи ні.

1.3 Механізм фінансування військової частини: зарубіжний та вітчизняний досвід

Це означає, що джерелами фінансових ресурсів для набуття військового потенціалу НАТО є:

- національне фінансування;
- багатонаціональне фінансування, що виражається в угодах за межами органів НАТО, між двома чи більше державами-членами щодо проектів міжнародного співробітництва та спільного набуття навичок, як вираз «розумного захисту»;
- співфінансування, що є особливим видом багатонаціонального фінансування відповідно до нормативних документів НАТО, згідно з яким країни-учасниці визначили вимоги, пріоритети та частку участі. Це фінансування здійснюється під політичним і фінансовим наглядом НАТО, що забезпечує його прозорість;
- спільне фінансування, яке застосовується у випадках, коли придбання військового потенціалу не може бути фінансово забезпечене за допомогою вищевказаних механізмів, що вимагає фінансування за рахунок пайових внесків держав-членів шляхом формування фондів для спільного фінансування НАТО. Йдеться про фінансування штабу НАТО і штабу військової командної структури НАТО, системи командування та управління, вимоги досягнення

оперативної сумісності при плануванні та проведенні операцій, плануванні та проведенні навчань. Джерелами спільного фінансування є цивільні бюджети, військові бюджети, Програма інвестицій у безпеку НАТО. Спільне фінансування здійснюється відповідно до попередньо затверджених лімітів витрат на рік, попередньо затверджених пайових внесків, при цьому кожен тип має власні правила та процедури фінансового управління, а управління кожним типом здійснюється іншим комітетом, що представляє сторони, що надають фінансові ресурси. . Таким чином, спільне фінансування сприяє згуртованості НАТО, забезпечуючи його військовий потенціал, пріоритети та дотримання його вимог, і не в останню чергу доповнює національне фінансування. Критеріями прийнятності для спільного фінансування є наявність дійсної військової вимоги та фінансова відповідність необхідної потужності в межах лімітів витрат. Таким чином, спільне фінансування зосереджує увагу на тих можливостях, фінансування яких перевищує те, що забезпечується за рахунок національного фінансування. Це забезпечує адаптивність і швидкість можливостей, необхідних для управління кризою. Це дозволяє максимально використовувати національні військові, цивільні та інфраструктурні об'єкти НАТО. Через нього військові вимоги приводяться у відповідність із цілями та пріоритетами Стратегічної концепції НАТО, Концепції мінімальних вимог до можливостей. Створюються умови для фінансового забезпечення суттєвих критичних військових потреб, що впливають із регіональних факторів ризику та стратегічних інтересів НАТО. Використання спільних коштів для фінансування здійснюється за критеріями, встановленими Радою з питань політики та планування ресурсів НАТО;

- коаліція бажаючих сторін, яка служить для фінансування конкретних заходів, описаних у програмному меморандумі або в плані проекту, що визначає конкретні ролі та відповідальність залучених сторін;
- національний внесок, який виражається в участі держав-членів з нефінансовими ресурсами

(інфраструктурні засоби, персонал, засоби зв'язку та інформаційні послуги тощо);

- цільові фонди, що використовуються для управління добровільними фінансовими внесками на певну мету, що дозволяє брати участь країнам, які не є членами НАТО⁵.

Утримання Збройних Сил України відбувається за рахунок валового внутрішнього продукту (ВВП) унаслідок його розподілу у державному бюджеті відповідно з цілями суспільного розвитку та виробництва. Процес планового розподілу ВВП передбачає створення фондів накопичення і споживання, з яких розподіляються кошти на рішення питань оборони України, що становить собою складову споживання та розподілу ВВП. З даних коштів йдуть видатки на закупівлю, модернізацію озброєння і бойове обладнання, фінансове забезпечення утримання військовослужбовців, нараховується заробітна плата співробітникам та службовцям, забезпечуються матеріально-побутові потреби військового складу, фінансуються різноманітні стратегічні плани та заходи, що провадяться на рівні Збройних Сил України. Отже фонд споживання включає сукупність витрат на поточне фінансування та грошове забезпечення військових частин і частку довгострокових інвестицій (інвестиції на озброєння і військову техніку, фінансування науково-дослідної роботи та інше). Також певне джерело держави по фінансуванню коштів на оборону становить основу формування частини національного добробуту, тобто сукупність матеріальних благ, створених працею людей впродовж тривалого часу.

У часи відсутності бойових дій національний добробут, загалом, не призначається для відшкодування видатків на фінансування Збройних Сил. Державне забезпечення армії та флоту відбувається за рахунок планування

5

https://www.researchgate.net/publication/343536701_Principles_of_financial_provision_of_the_military_forces/link/5f2f7c51a6fdcccc43b86e7c/download

статей ВВП в кожному плановому році. Під час війни із складу національного доходу спрямовується насамперед та його частка, яка прямим чином і безпосередньо може відповідати фінансовим потребам Збройних Сил (продуктові запаси, майно, військовий та громадянський транспорт, будинки та військові споруди). Також у будь-які часи джерелом фінансування потреб армії і флоту можуть слугувати зовнішні інвестиційні ресурси. У нагоді стає економічна і військова допомога членів коаліцій або певних союзів більш слабким і менш розвиненим в індустріальному і економічному відношенні країнам.

Дана форма фінансування виступає як зовнішній фінансово-інвестиційний ресурс для держави. Необхідні ресурси ВВП і кошти на покриття фінансових потреб армії і флоту скеровує фінансова система держави, основним джерелом формування якого є видатки з Державного бюджету України. У Державному бюджеті України накопичується централізований чистий дохід, який має на меті фінансового забезпечення необхідних інвестиційних ресурсів на господарсько-організаційну та виховну, культурну діяльність держави, створення умов по захисту інтересів та територій країни від нападу ззовні і вирішення оборонних або захисних завдань всередині держави. Отже Державний бюджет є основним фінансовим джерелом розвитку, модернізації та утримання Збройних Сил, фінансування окремої військової частини.

Згідно з Законом України про Державний бюджет саме з цього джерела виділяються фінансові кошти для Міністерства оборони України в потрібному обсязі на планований рік або період. Для державного бюджету, як пріоритетного джерела фінансового забезпечення Збройних Сил, характерне те, що в Державному бюджеті України не передбачені конкретні види грошових надходжень за планованими статтями. Це означає можливість фінансування із загального централізованого фонду на основі запланованих грошових надходжень за найсуттєвішими напрямками отримання доходів Державним

бюджетом, в тому числі і утримання Збройних Сил. Складовими державного бюджету є доходна та видаткова частини. У доходній частині визначаються фінансові джерела і конкретизується обсяг запланованого надходження грошових коштів до бюджету, а у витратній - визначаються напрямки грошових витрат. До основних напрямків фінансування, як раз і належать і видатки на захист, оборону, утримання військової частини.

З державного бюджету на захист, оборону, утримання військової частини реалізуються наступні видатки:

- закуповується сучасне озброєння, стрілецька зброя, літаки, дрони, кораблі, інженерна автомобільна, техніка та устаткування, бронетанкова техніка, артилерійська зброя, міномети, боєприпаси, інші види військового озброєння і військової техніки, продовольче та продуктове забезпечення, речові цінності та майно, пальне, мастильні матеріали, інші матеріальні цінності яких потребує армія в цілому та військова частина, щоб перебувати у безперевній бойовій готовності та опорі;

- забезпечується фінансування проєктів капітального будівництва для військовослужбовців, зокрема у вигляді будівництва житла як на території частини, так і для постійного проживання;

- фінансуються витрати на фінансування проєктів бойової, гуманітарної підтримки та господарського облаштування та побутового устрою військових частин;

- забезпечується виплата грошового винагородження військовослужбовцям і перерахування заробітку для усіх категорій співпрацівників, робітників, службовцям військових частин та Міністерства оборони в цілому;

- виділяються кошти на фінансування участі у різноманітних міжнародних миротворчих проєктах та операціях. Фінансування заходів по утриманню військових частин у складі Збройних Сил взагалі фінансуються із загального

фонду державного бюджету за рахунок коштів, що формуються завдяки джерел доходів, що мають показники стійкого надходження.

Також у проєктах фінансування утримання військових частинах окрім надходжень з державного бюджету можуть бути використовують фінансові джерела, що утворюються за рахунок спецфондів, які формуються під час провадження господарської діяльності військової частини. У фінансовому забезпеченні певних фінансових потреб військових частин у складі Збройних Сил беруть участь і місцеві бюджети, кошти яких спрямовуються на відшкодування окремих невеликих за обсягами витрат військових комісаріатів, передусім спрямованих на реалізацію заходів відносно призиву або звільнення військовослужбовців строкової військової служби. Однак найважливіші рішення щодо реалізації стратегічних і тактичних завдань відносно війни і миру, організації господарської діяльності та утримання військової частини у складі Збройних Сил відповідно до головного закону України - Конституції України – закріплено як сферу відповідності органів державної влади, тому фінансування проєктів на захист та оборону здійснюється, переважно, у вигляді видатків з Державного бюджету України.

Як загальний, так і спеціальний фонд формування фінансових джерел строго цільовий застосунок, тобто ці джерела можуть бути реалізовані лише відповідно до визначених законами України положень. В деяких випадках кошти спеціального фонду фінансового забезпечення, які спрямовані на потреби військовій частині, не можуть бути спожиті для покриття витрат, тобто відсутня потреба у таких коштах на момент настання запланованої події, то такі кошти мають бути перераховані своєчасно за потребою в інший період.

Отже згідно зведеного кошторису та статей витрат Міністерства оборони у військових частинах задіяні не тільки фінансові засоби з державного бюджету, але й фінансові засоби місцевих бюджетів і спеціального фонду. Порядок формування Державного бюджету дає можливість встановити межі

бюджетної компетенції афілійованих органів державного управління, уніфікувати підготовку кошторисів, окремих статей витрат, фінансових планів утримання стратегічних галузей національної економіки України, у зведенні їх в цілісний документ як то державний бюджет України. Крім того, існуюча методологія формування доходів і видатків державного бюджету дає можливість піддати аналізу кошториси бюджетів окремих військових частин та слідкувати за порядком цільового витрачання фінансових джерел, що здійснюється силами затверджених законодавчих і виконавчих органів державного управління.

Залучені джерела фінансового забезпечення, які залучаються для фінансування проєктів у військових частинах, що належать до Міністерства оборони України, можуть бути класифіковані наступним чином (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Класифікація джерел фінансування військової частини

1	2	3
Джерела фінансування військової частини		
Загальний фонд формування коштів Державного бюджету України		Спеціальний фонд Державного бюджету
Фінансове забезпечення відповідно до статей затвердженого кошторису Міністерства оборони України	Фінансове забезпечення відповідно до статей затвердженого кошторису регіональних, місцевих бюджетів, бюджетів територіальних громад	Фінансове забезпечення відповідно до статей затвердженого фонду військової частини: – знаходження за послуги, установ бюджетної сфери; – інші джерела власних фінансових коштів установ бюджетної сфери; – інші джерела фінансових коштів зі спеціального фонду установ бюджетної сфери

Наведений поділ коштів потрібний для реалізації забезпечення фінансовими засобами проєктів з планування, інвестування, обліку витрат, що реалізуються відповідно до планів Міністерстві оборони України, та формування та аналізу звітності по виконанню статей кошторису фінансування Міністерства оборони України.

Державне забезпечення військових частин у Збройних Сил України усім необхідним для їх життєдіяльності відбувається за рахунок надходжень, що перераховуються Міністерству оборони України з Державного бюджету. Фінансування військової частини у складі Збройних Сил України реалізується у відповідності до затверджених статей зведеного кошторису Міністерства оборони України, які є невід'ємною частиною загального Державного бюджету України. Згідно з кошторисом Міністерства оборони України частка фінансового забезпечення реалізується центральним апаратом Міністерства оборони України на покриття витрат на утримання та модернізацію військового та господарського озброєння, військової та господарської техніки і устаткування, військового та господарчого майна, продовольства, що спрямовуються для використання військовою частиною у складі Збройних Сил. У даному випадку обґрунтування розміру фінансування та вибір джерела фінансування здійснюються окремими департаментами Міністерства оборони України. У цьому випадку відповідним та контролюючим органом є Департамент фінансів Міністерства оборони України.

Управління та служби оперативних командувань видами Збройних Сил України замовляють і оплачують деякі види майна і продовольства, озброєння військової техніки через свої фінансово-економічні управління. Озброєння, військова техніка, господарче обладнання, майно і продовольство, підготовлені та профінансовані в центрі або у видах Збройних Сил (оперативних командуваннях), відпускається військовій частині за затвердженими у переліку

Міністерства оборони України відповідними департаментами, відомствами або управліннями, службами забезпечення. Вид відпуску – натуральний, що не вимагає оплати і відповідного забезпечення. Розрахунки саме у грошовій формі за отримані матеріальні цінності та майно не здійснюються.

Цільові постачання військового та господарчого озброєння, техніки і майна для військової частини у натуральному вигляді є одним із пріоритетних на сьогодні форм фінансового забезпечення компенсації та покриття потреб військових частин у складі Збройних сил України. Також частина фінансового забезпечення, що закріплене кошторисом Міністерства оборони України йде у розпорядження командирів військових частин на компенсація видатків, що мають відношення до бойовою і гуманітарною підготовкою, навчанням, розвитку та утриманням особового складу військовослужбовців, з експлуатацією та ремонтом наявного обладнання, бойового озброєння і військової техніки та господарчого обладнання.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ЧАСТИНИ

2.1 Стан та перспективи фінансування оборонного комплексу України

Хоча рівень ВВП на душу населення є недостатньо демонстративним показником стану розвитку країни, він принаймні дає певні ознаки рівня доступного фінансового забезпечення окремих ланок національної економіки. Саме в цій сфері – взаємозв'язку між обсягом і зростанням ВВП – було проведено більшість емпіричних досліджень, хоча і з різними результатами. Існує безліч потенційних джерел фінансування військової частини, за допомогою яких може вплинути на зростання як позитивно, так і негативно. З одного боку, як і всі державні витрати, вони можуть забезпечити економічний ефект для Збройних сил України, стимулюючи розвиток військових частин з недостатньо використаною матеріально-технічною та інтелектуальною базою розвитку. Оборона промисловість може підтримувати робочі місця та високотехнологічні виробничі потужності, тоді як військові науково-технологічні дослідження та розробки можуть призвести до розвитку суспільного виробництва в Україні та світі в цілому. Військова служба забезпечує стабільну роботу для свого військового складу, а також може дати цінну освіту та підготовку. Інфраструктура, розроблена для військових цілей, може мати і цивільну цінність. З іншого боку, міlex може «витіснити» приватні інвестиції через вплив на державний дефіцит. Це також може витіснити більш продуктивні форми державних витрат. Це може відвернути кваліфіковану

робочу силу та дослідницький потенціал із цивільних сфер з більшим прямим впливом. Крім цього, існує пряма мета міlex: якщо він забезпечує безпечне середовище, в якому здійснюються інвестиції, це може бути корисним; з іншого боку, якщо він призводить до репресивного, мілітаризованого суспільства або загострює регіональну напруженість, це може фактично зменшити безпеки.

Таблиця 2.1 - Видатки державного бюджету України в 2021 р. (млн. грн.)

2021	Видатки		
на 01.02.2021	71570,4	за січень	71570,4
на 01.03.2021	164335,7	за лютий	92765,3
на 01.04.2021	276058,3	за березень	111722,6
на 01.05.2021	385252,7	за квітень	109194,4
на 01.06.2021	509428,2	за травень	124175,5
на 01.07.2021	633631,0	за червень	124202,8
на 01.08.2021	732441,3	за липень	98810,3
на 01.09.2021	828410,3	за серпень	95969,0
на 01.10.2021	960865,6	за вересень	132455,3
на 01.11.2021	1070497,0	за жовтень	109631,4
план на 2021 •	1320152,6	виконання	81,1%

Джерело: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/expense/>

У таблиці 2.1 представлено сукупні дані щодо витрат Державного бюджету України, до яких входять видатки із загального та спеціального фондів державного бюджету України. Найістотнішу частину державного бюджету України (більш ніж 90%) утворює загальний фонд, фінансові засоби якого призначені для забезпечення фінансовими ресурсами загальних видатків (або такі, що не спрямовуються безпосередньо на конкретну потребу). Спеціальний фонд передбачає розподіл бюджетних коштів за предметно-цільове використання (тобто, для фінансування конкретних цілей).

Зміст та обсяги витрат державного бюджету України (вибіркові дані) у 2021 р. представлено у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Зміст та обсяги витрат державного бюджету України (вибіркові дані) у 2021 р. (млн. грн.)

на 1.11.2021	Код бюджетної класифікації	Видатки	
Усього		1070497,0	100.00%
Загальнодержавні функції	0100	155468,9	14.52%
у т.с. Обслуговування держборгу	0170	117633,3	10.99%
Оборона	0200	92299,1	8.62%
Громадський порядок, безпека, судова влада	0300	127751,9	11.93%
Економічна діяльність	0400	103708,5	9.69%
Охорона навколишнього середовища	0500	4400,5	0.41%
Житлово-комунальне господарство	0600	48,5	0.00%
Охорона здоров'я	0700	122671,8	11.46%
Духовний та фізичний розвиток	0800	10992,2	1.03%
Освіта	0900	48993,4	4.58%
Соціальний захист та соціальне забезпечення	1000	266238,8	24.87%
у т.с. Соціальний захист пенсіонерів	1020	166307,4	15.54%
Міжбюджетні трансфери	0180	137923,6	12.88%

Джерело: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/expense/>

Економічний вплив витрат державного бюджету України на утримання військових частин загалом є позитивним для економіки України, оскільки існує лише кілька ймовірних каналів позитивного впливу: вони стимулюють внутрішній попит і створюють додаткові робочі місця, вони роблять менше для розвитку вітчизняної промисловості та вони не мають такого ж потенціалу для розвитку людського капіталу, як витрати на персонал. Подальшим непрямим доказом цього є той факт, що позитивний вплив фінансування військових частин

з Державного бюджету країни на зростання частіше зустрічається в країнах, що розвиваються (як правило, залежних від імпорту), а також конкретні дослідження, які демонструють більш позитивні ефекти при зростанні обсягів такого держбюджетного фінансування. На рис. 2.1 представлена загальна структура витрат державного бюджету України (вибіркові дані) станом на 1 листопада 2021 року за найбільш істотними показниками. Як основа класифікації видатків прийнята функціональна ознака.

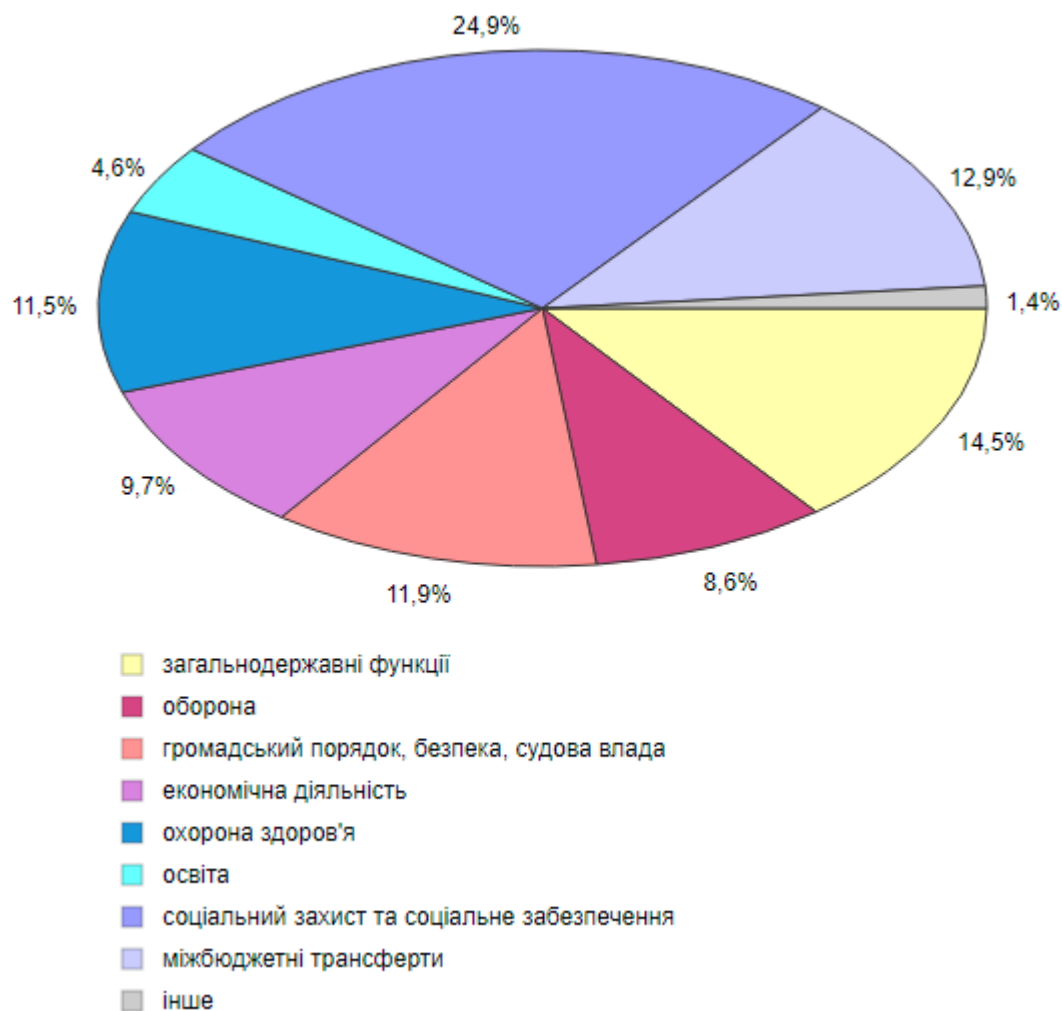

Рисунок 2.1 – Структура витрат державного бюджету України станом на 1 листопада 2021 року

Джерело: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/expense/>

У таблиці 2.3 наведено інформацію щодо досягнутої величини витрат зі статей державного бюджету України. Основою класифікації є економічна ознака. Дані наведені станом на 01 листопада 2021 року.

Таблиця 2.3 – Величина витрат зі статей державного бюджету України (економічна класифікація) в 2021 р. (млн. грн.)

на 1.11.2021	Код бюджетної класифікації	Видатки	
Усього		1070497,0	100.00%
Поточні видатки	2000	1001768,7	93.58%
Оплата праці і нарахування на заробітну плату	2100	211348,4	19.74%
Використання товарів та послуг	2200	255517,4	23.87%
Обслуговування боргових зобов'язань	2400	118632,7	11.08%
у т.с. Обслуговування внутрішніх боргових зобов'язань	2410	73687,9	6.88%
у т.с. Обслуговування зовнішніх боргових зобов'язань	2420	44944,8	4.20%
Поточні трансферти	2600	132382,4	12.37%
Соціальне забезпечення	2700	271511,8	25.36%
у т.с. Виплата пенсій та допомоги	2710	167272,3	15.63%
Інші поточні видатки	2800	12376,0	1.16%
Капітальні видатки	3000	68728,3	6.42%
Придбання основного капіталу	3100	15924,6	1.49%
Капітальні трансферти	3200	52803,6	4.93%

Джерело: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/expense/>

У таблиці 2.3 наведено інформацію щодо досягнутої величини витрат зі статей державного бюджету України. Основою класифікації видатків є програмна ознака. Дані наведені станом на 01 листопада 2021 року. Зауважимо, що у таблиці надано вибіркову інформацію.

Таблиця 2.3 - Інформація щодо досягнутої величини витрат зі статей державного бюджету України

на 1.11.2021		Код бюджетної класифікації	Видатки	
Усього			1070497,0	100.00%
Верховна Рада України	0110000		1692,7	0.16%
Державне управління справами	0300000		2120,1	0.20%
Госп-фін. департамент Секретаріату КМ України	0410000		1836,2	0.17%
Державна судова адміністрація	0500000		13336,1	1.25%
Верховний, Конституційний та інші вищі суди України	0600000-0800000		218,0	0.02%
Генеральна прокуратура України	0900000		7581,8	0.71%
Міністерство внутрішніх справ	1000000		77359,3	7.23%
Міністерство економічного розвитку і торгівлі	1200000		7345,7	0.69%
Міністерство економічного розвитку (загальнодержавні витрати)	1210000		61,9	0.01%
Міністерство закордонних справ	1400000		3561,9	0.33%
Міністерство оборони	2100000		90190,3	8.43%
Міністерство освіти і науки	2200000		38336,7	3.58%
Міністерство освіти і науки (загальнодержавні витрати)	2210000		83724,1	7.82%
Міністерство охорони здоров'я	2300000		123284,8	11.52%
Міністерство охорони здоров'я (загальнодержавні витрати)	2310000		4551,1	0.43%
Міністерство екології та природних ресурсів	2400000		4884,2	0.46%
Міністерство соціальної політики	2500000		264197,1	24.68%
у т.с. Пенсійний фонд	2506000		166307,4	15.54%
Міністерство соціальної політики (загальнодержавні витрати)	2510000		598,8	0.06%
Міністерство промислової політики	2600000		420,9	0.04%
Міністерство регіонального розвитку ти ЖКГ	2750000		425,3	0.04%
Міністерство регіонального розвитку ти ЖКГ (загальнодержавні витрати)	2760000		3297,7	0.31%
Міністерство аграрної політики	2800000		3870,3	0.36%

Хоча більшість користувачів даних про витрати дивляться на цифри для окремих країн, також цікаво агрегувати дані за групами доходів країн, оскільки це дає змогу порівняти витрати певної країни із середніми показниками для її групи доходів. У розділі будуть представлені доступні дані про середні військові та соціальні витрати як частки ВВП для країн з низьким, середнім і високим рівнем доходу.

Рисунок 2. 2 – Динаміка зміни приросту ВВП та витрат на утримання військ

Джерело: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/8_2020/10.pdf

Три основні зауваження впливають із таблиць 2.1-2.3. По-перше, країни з високим і середнім рівнем доходу визначили пріоритетність витрат на освіту та охорону здоров'я над військовими витратами протягом п'ятирічного періоду, як у середньому за період, так і за кожен рік у період. На противагу цьому, група з низьким рівнем доходу віддавала пріоритет видаткам на військову службу над витратами на охорону здоров'я, але пріоритетними були витрати на освіту над обома. По-друге, чим вищий рівень доходів, тим вища частка ВВП, спрямована на соціальні витрати. У той час як країни з низьким рівнем доходу витрачали в середньому 5,9% ВВП на охорону здоров'я та освіту, країни із середнім і високим рівнем доходу витрачали 8,1% і 11,7% відповідно. Нарешті, частка ВВП, витраченого на військову сферу, протягом п'ятирічного періоду залишалася приблизно постійною і становила близько 2% як у країнах із високим, так і середнім рівнем доходу, тоді як у країнах з низьким рівнем

доходу вона дещо знизилася⁶. У той же час витрати на освіту та охорону здоров'я як частка ВВП зросли в країнах з високим і низьким рівнем доходу, але залишалися відносно стабільними в країнах із середнім рівнем доходу. Ці середні цифри дають приблизну картину типових національних відносних пріоритетів між військовими та соціальними витратами і можуть бути використані для порівняння витрат конкретної країни із середніми показниками для її групи доходів.

2.2 Сучасний стан фінансування утримання військових сил в Україні

15.12.2020 р. Верховною Радою ухвалено структуру та статті, що становлять Державний бюджет країни на 2021 рік, засоби з якого надходять й на фінансування Збройних Сил України. Прийнятий документ дає підстави вважати, що у планованому році військові отримають обсяги фінансування дещо нижчі порівняно з попереднім 2020 роком.

Згідно зі Стратегією національної безпеки України та прийнятою Концепцією розвитку сектору безпеки і оборони України передбачається щорічне фінансування з бюджету програм щодо забезпечення безпеки і оборони не менше, ніж 5% від ВВП - валового внутрішнього продукту. За прийнятим проектом статей Державного бюджету України на 2021 рік дане фінансування повинна сягнути рівня 267,1291 млрд грн, що складатиме 5,93% ВВП.

У підсумку військові опосередковано, через Міністерство оборони України, будуть профінансовані на рівні 117,504 702 млрд грн.

6

https://www.sipri.org/sites/default/files/The_developmental_impact_of_military_budgeting_and_procurement_2008.pdf

Більшу частину коштів отримають Міністерство внутрішніх справ України (98,2837404 млрд грн), Головне управління розвідки Міноборони України (3,9921932 млрд грн), Державне космічне агентство України (0,5731627 млрд грн), Рада національної безпеки і оборони (0,2509887 млрд грн), СБУ (14,959 6251 млрд грн), Управління державної охорони України (1,6548110 млрд грн), Служба зовнішньої розвідки України (4,0109934 млрд грн), Адміністрація Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України (3,9420434 млрд грн) тощо⁷. Здійснюватиметься фінансування програм зі зростання здатності до підвищення ефективності оборонної функції та зростання безпеки України, розширено спектр джерел фінансування матеріально-технічного забезпечення зазначених агенцій та управлінь, будівництва (придбання) житла для учасників АТО, певних категорій військовослужбовців, безпосередніх учасників саме бойових дій.

Отже, згідно із запланованими статтями видатків, що декларуються Державним бюджетом України на 2021 рік плановано витрати для утримання Міністерства оборони України на 0,5 млрд грн, що є дещо нижче порівняно з прикінцевою версією запланованого оборонного бюджету минулого 2020 року.

Пояснювальні та супровідні матеріали доводять, що проєкт запланованого Держбюджету України на поточний 2021 рік передбачає:

- 1) Витрати на фінансування за бюджетними програмами Міноборони України, інших представників управління та виконання у секторі забезпечення безпеки і оборони (обсяг запланованого загального фонду сягає значення 232 989,4 млн грн, (обсяг запланованого спеціального фонду сягає значення 14 139,7 млн грн) сягає значення 247 129,1 млн грн;
- 2) обсяг запланованого рівня забезпечення державних гарантій сягає значення 20 000 млн грн.

⁷ <https://www.ukrmilitary.com/2020/12/budget2021.html>

Також, за пояснювальною запискою, фінансування за рахунок коштів по загальному фонду заплановано витратити на покриття таких потреб:

- 1) фінансово-грошове утримання та виплату заробітної плати (з відрахуваннями та нарахуваннями) – 149 953,9 млн грн;
- 2) придбання медикаментів та допоміжних, перев'язувальних засобів та матеріалів – 749,1 млн грн;
- 3) придбання продуктів та запасів харчування – 5 201,3 млн грн;
- 4) здійснення плати за комунальні послуги та використання енергоносіїв – 4 844,5 млн грн;
- 5) будівництво, виробництво, закупівлю, модернізацію, переоснащення та поточний або капітальний ремонт озброєння та військової (спеціалізованої) техніки оборонного та захисного призначення – 39 726,8 млн грн;
- 6) виплату одноразової фінансово-грошової допомоги у випадку таких подій: загибель або (смерть), різні групи набутої інвалідності, прецеденти часткової тимчасової або постійної втрати працездатності, ряд інших соціальних гарантій та підтримки на рівні 5 956,8 млн грн;
- 7) реалізація проєктів щодо будівництва (здійснення заходів із придбання) житлових приміщень постійного або тимчасового призначення – 2 543,6 млн гривень.

Як бачимо, наведені дані витрат Міністерства оборони України порівняно з минулою редакцією статей видатків Державного бюджету на минулий 2020 рік свідчать, що вони зменшились – практично на суму у півмільярда гривень, а точніше на значення 508, 2961 млн грн.

До речі, у первинній версії редакції статей видатків Бюджету-2020, ухваленій у 2019 році, а також у тому і яка коректувалась і представлялися різні версії, видатки на утримання Міноборони України сягнули значення 102 556 992,7 тис. грн. Але коректно співставляти дані з чинних версій обох документів Бюджету-2020 та Бюджету-2021, що представлені у наведеній таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Статті видатків чинних Бюджету-2020 та Бюджету-2021

Найменування згідно з відомчою і програмною класифікаціями видатків та кредитування державного бюджету	Остаточний Бюджет на 2020 рік, тис. грн	Чинний на сьогодні Бюджет-2021, тис. грн
Міністерство оборони України	118 012 998,1	117 504 702,0
Керівництво та військове управління ЗСУ	720 098,3	356 154,1
Забезпечення діяльності ЗСУ, підготовка кадрів і військ, медичне забезпечення особового складу, ветеранів військової служби та членів їхніх сімей, ветеранів війни	89 453 536,8	89 336 907,8
Розвиток, закупівля, модернізація та ремонт озброєння, військової техніки, засобів та обладнання	22 735 321,0	22 742 438,5
Будівництво (придбання) житла для військовослужбовців ЗСУ	1 200 000,0	1 201 000,0
Утилізація боєприпасів, рідинних компонентів ракетного палива, озброєння, військової техніки та іншого військового майна, забезпечення живучості та вибухобезпеки арсеналів, баз і складів Збройних Сил України	2 539 956,0	2 547 601,8
Забезпечення діяльності Державної спеціальної служби транспорту	1 364 086,0	1 320 599,8

Виходячи з даних, що містяться у табл. 2.2 варто звернути увагу на те, що у Бюджеті-2020 курс гривні був зафіксований на рівні 27,5 грн, в той час як у Бюджеті-2021 цей курс складав 29,1 грн. Тобто, у еквіваленті, прив'язаному до курсу долару США, зниження обсягів фінансових видатків на утримання та розвиток військових частин у складі Збройних Сил України буде ще істотніше вразливим, зважаючи на те, що у 2021 році в Україні заплановано ряд проєктів. Що пов'язані із здійсненням операцій імпорту сучасної військової техніки від країн-донорів.

Як і у минулому 2020 році, 50% або приблизно половина запланованого обсягу фінансування у вигляді надходжень від реалізації надлишкового військового майна, а саме озброєння, окремих видів військової та спеціальної

техніки, використаного за нецільовим призначенням складу нерухомого військового майна Збройних Сил України призначено на утворення накопичень у складі спеціального фонду Державного бюджету України. Поруч із цим, у прийнятому Державному бюджеті на поточний 2021 рік до цього добавляються також фінансові засоби або надходження, отримані в результаті відчуження об'єктів у вигляді земельних ділянок з розміщеними на них об'єктами нерухомості, що призначені для операцій реалізації, та певного переліку земельних ділянок, вивільненими у ході здійснення планів та програм реформування Збройних Сил України, а такої у їх складів військових утворень.

Однією з принципових відмінностей бюджету на поточний 2021 рік від бюджетів минулих аналогічних періодів є виключення зі складу видатків такої статті як то «безперевніти забезпечення процесу харчування особового складу окремих груп та представників Збройних Сил України». Проте здається або можна зробити припущення, що зазначену статтю включили або об'єднали з іншою, більш крупною за значенням та величиною статтею Державного бюджету України.

Наостанок, у Прикінцевих положеннях як завжди зоною відповідальності Кабінету Міністрів є включення до видатків у державному бюджеті таких фінансових витрат для Міністерства оборони, ДССТ, Головного управління розвідки Міністерства оборони, Нацгвардії, Службі зовнішньої розвідки, Національній поліції України, Державній прикордонній службі України, ДССЗІ, ДСНС, які реалізують заходи щодо сплачування операцій із закупівлею послуг, товарів і робіт для реалізації проєктів і запланованих програм, що мають зв'язок із заходами щодо підвищення рівня здатності держави до оборони, захисту своїх інтересів та забезпечення безпеки України. Терміни оплати визначається терміном строку дії укладених Міністерством відповідних господарських угод та договорів, що містять такої зобов'язання щодо щомісячного перерахування відсотків за користування кредитними або

позиковими фінансовими інструментами, що отримано під державні гарантії виключно такими суб'єктами господарювання, що є безпосередніми резидентами України. Цей пункт особливостей фінансового забезпечення зберігається у кожній версії державного бюджету України.

2.3 Аналіз законодавчого забезпечення формування та розподілу фінансового забезпечення військової частини

У складі Державного бюджету України є загальний і спеціальний фонд (стаття 13 Бюджетного кодексу), порядок спрямування фінансових засобів з яких має свої особливості. До спеціального фонду входять :

- бюджетні призначення на видатки за рахунок конкретно визначених джерел надходжень;
- гранти або дарунки, отримані військовою частиною з цільовим призначенням;
- різниця між доходами та видатками спеціального фонду бюджету.

Кошторис Міністерства оборони України також складається із загального та спеціального фондів. Значущими джерелами формування спеціального фонду кошторису Міністерства оборони України є: надходження коштів від здійснення господарської і виробничої діяльності, від здачі в оренду приміщень, будинків, транспортних засобів тощо. Таким чином кошти спеціального фонду здебільшого формуються у військових частинах і після здійснення належних відрахувань на рахунки ЗФО розподіляються. Важливим джерелом фінансування військ є суми, які отримуються за виконані роботи, надані послуги тощо. Важливе значення надається не тільки обсягам фінансування, а й механізму їх формування та використання, який остаточно не визначений і не в повній мірі стимулює командирів та особовий склад військової частини займатися власною господарською діяльністю. Також потрібно формувати

повноцінне раціональне відношення та ефективну мотивацію до господарського використання цінностей, озброєння, майна і техніки, споруд та будь-яких об'єктів військової частини, результативного поведження та експлуатації.

Господарська діяльність військових частин за основними напрямками використання коштів спеціального фонду стимулює:

- підвищення обсягу ресурсів, виділених на фінансування військової частини;
- цілеспрямованість коштів на покращення побуту особового складу та їх родин, харчування, експлуатацію військової та інженерної техніки, застосування певних заходів, щоб мінімізувати наслідки недостатнього фінансування та сприяти не тільки кращому управлінню частиною, а й оптимальному використанню призначених коштів.

Так як першочерговим завданням Збройних Сил України, визначеним у Конституції України є оборона нашої держави, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності, то безсумнівно, що господарська діяльність ні в якому разі не повинна зашкодити їх прямим функціям. Отже, за наявності включених у механізм формування і використання коштів спеціального фонду стимулюючих заходів, є потреба у створенні відповідної нормативно правової бази з метою забезпечення саме господарської доцільності діяльності та ефективного використання фінансових коштів. Таким чином можна підтримати економічні інтереси держави: запобігти крадіжкам коштів та матеріальних цінностей, використання технічного обладнання, озброєння тощо та інших фінансових джерел в особистих корисних цілях.

Зазначимо, що згідно Закону України від 21.09.99 р. №1076 «Про господарську діяльність у Збройних Силах України» господарська діяльність у Збройних Силах України здійснюється з метою отримання більш широкого переліку джерел фінансового забезпечення процесів життєдіяльності військової частини для підтримання на належному рівні ефективності оборонної, бойової

та мобілізаційної готовності до активних дій. Така діяльність у військових частинах не повинна знижувати їх боєздатність. До виконання робіт, виробництва продукції і надання послуг, не передбачених в Переліку, затвердженому постановою КМ України від 25.07.2000 р. №117, залучення військовослужбовців є неприпустимим.

При організації фінансування військової частини за рахунок коштів спеціального фонду, керівник фінансової та планово-економічної служби повинен враховувати, що істотна роль у виконанні положень зазначеного Закону покладена особисто на керівника фінансової та планово-економічної служби. Звернувшись до функціональних обов'язків військового фінансиста зазначимо, що його обов'язки та повноваження складаються не тільки з планування пріоритетних та ефективних напрямів господарської діяльності військової частини, обліку руху фінансових засобів та цільового та ефективного використання джерел фінансування. Саме керівник ФЕС безпосередньо організує господарську діяльність, наприклад, при розробці чи аналізі договорів, слідкує за дотриманням легітимності та фінансово-економічних інтересів військової частини під час реалізації послуг, розрахунках, перевіряє діяльність допоміжних суб'єктів господарювання та майна військової частини в цілому.

Бюджетний кодекс у статті 2 визначає, що бюджетні установи, у тому числі і військові частини, є такими, що не отримують прибуток, тобто є неприбутковими. Кошти, отримані від господарської діяльності таких організацій спрямовуються на здійснення фінансування проєктів, зафіксованих у кошторисі за спеціальним фондом, а прибуток не утворюється. Важливим є, що в умовах ринкового господарства питання фінансового забезпечення військових частин є пріоритетним, оскільки відбувається її реформування і недостатнє фінансування негативно відображається на її боєздатності. Отже, надлишкові фінансові засоби спеціального фонду для фінансування військових

частин у складі збройних сил України вважаються вкрай необхідними. Як розподіляються кошти спеціального фонду у фінансовому забезпеченні Міністерства оборони України за 1998-2021 рр. наведено у п.2.1.

Відображення статистичних даних у вартісному та процентному вимірі в оперативних звітних фінансово-економічних та планових документах Департаменту фінансів Міністерства оборони України, а також Законах України «Про Державний бюджет» на 2020-2021 рр показує, що більше ніж 20% бюджету оборони та захисту країни становлять фінансові засоби спеціального фонду.

За роки незалежності і самостійності Україна в період до 2014 наблизилась до критичного фінансово– економічного стану армії. На часі спостерігається покращення , досягнуте у результаті цілеспрямованої копіткої роботи державних структур. Однак для отримання очікуваних результатів ще треба багато працювати .У наш час потрібні нові науково-методичні підходи та інші методики, розвинуті сучасні інструменти і методи реалізації фінансового забезпечення, в тому числі і до накопичення спеціального фонду. З метою реалізації економічної політики на рівні держави Міністерство оборони сформулювало Концепцію економічної та господарської діяльності, що провадять структури, що входять до складу Збройних Сил України в період їх трансформації, яка була схвалена Указом Президента України від 19 квітня 1997 р. № 353/97. Дана концепція має на меті утворення прозорої результативної системи фінансово-економічної та інших видів господарської діяльності у Збройних Силах України, щоб більш жорстко контролювати надходження фінансових засобів та формування фінансових джерел на потреби оборони та захисту, запобігти зловживанням та сприяти поліпшенню та удосконаленню матеріально-технічної бази військових частин, що входять до складу Збройних Сил України. Саме цими проблемами й повинна опікуватися фінансові та планово-економічні служби.

Наріжним каменем провадження та фінансового забезпечення професійної діяльності є набуття військовою частиною виключних прав на проведення заходів із планування статей видатків, обґрунтування джерел фінансування, пошук та залучення найбільш придатних виходячи із змісту стратегічних та тактичних завдань джерел фінансування. Це дозволить військовій частині більш ефективно та оперативно вилучати фінансові кошти для покриття власних потреб, скоротити час на подачу заявки та отримання безпосереднього покриття необхідних витрат. У цілому зазначені заходи сприятимуть підвищенню рівня боєздатності та оборонної спроможності військових частин у складі Збройних сил України у цілому.

РОЗДІЛ 3

РЕКОМЕНДАЦІЇ З УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ФІНАНСУВАННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ЧАСТИНИ

3.1 Оцінка ефективності механізму продажу майна військової частини

Регулювання подальшого розвитку правовідносин з приводу здійснення господарської діяльності у військових частин в Україні здійснюється згідно Закону України від 21.09.1999 року №1076-XIV “Про господарську діяльність у Збройних Силах України”. За цим законом військові частини набули право займатися господарською діяльністю. Повноваження з Організація та контроль за господарською діяльністю в військових частин в Україні покладається на відповідні Департаменти МО України, зокрема Департамент фінансів МО України , про що наказом МО України від 30.10.2000 р. №425 “Про затвердження Положення про порядок ведення реєстру військових частин як суб’єктів господарської діяльності” визначено порядок реєстрації військових частин як суб’єктів господарської діяльності. Вищезазначені Департаменти видають дозвіл на певні види діяльності, перелік яких затверджений Постановою Кабінету міністрів від 25 липня 2000 року №1171 “Про затвердження Переліку видів господарської діяльності, здійснення якої дозволяється військовим частинам Збройних Сил”. Урядові вимоги стосовно порядку реєстрації військових частин прописані у Постанові КМУ від 3 травня 2000 року №741 “Про затвердження Порядку реєстрації військових частин як суб’єктів господарської діяльності у ЗС України”. В статті 4 цієї Постанови йдеться про те, що військові частини для реєстрації (перереєстрації – при розширенні обсягу діяльності, зміні ідентифікуючих даних) подають наступні

документи: подання; реєстраційну картку; довідку про включення військової частини до ЄДРПОУ. У поданні військової частини конкретизуються види господарської діяльності та вказується плановий обсяг надходжень. Вже згаданий наказ МО України від 30 жовтня 2000 року №425 конкретизує механізм розгляду відповідних документів

Відповідно до статті 2.1 цього наказу документи надсилаються за підлеглістю через організаційно-мобілізаційні органи. Згідно зі статтею 2.2 орган військового управління, якому безпосередньо підпорядкована військова частина, розглядає документи та робить висновок про надання військовій частині дозволу займатися господарською діяльністю. Отримавши документи, Департамент фінансів Міністерства оборони України формує їх у справу, реєструє й погоджує з Головним організаційно-мобілізаційним та Головним оперативним управліннями військових частин в Україні, які вивчають можливі наслідки впливу господарської діяльності на мобілізаційну та бойову готовність військової частини відповідно (стаття 2.4). Отже, наведений механізм реєстрації дозволяє Міністру оборони України приймати виважені рішення щодо напрямів та обсягів дозволеної господарської діяльності військових частин. У разі позитивного рішення на подання військовій частині видається документ-свідоцтво про реєстрацію військових частин у вигляді як повноцінний суб'єкт господарської діяльності.

Окремо зазначимо, що для здійснення деяких видів діяльності реєстрації військової частини недостатньо. Певні види зайнятості або ж їх складові потребують ліцензування або отримання дозволів на господарську діяльність, чим опікуються відповідні державні та місцеві органи влади. У підсумку начальник ФЕС, здійснюючи організаційні заходи і запроваджуючи окремі види робіт, повинен ретельно дослідити законодавчі положення, врахувати можливості фінансового забезпечення військової частини й отримати необхідні ліцензії та дозволи.

Якщо відбувається операція із передачі в оренду або лізинг майнових об'єктів військової частини господарська діяльність підлягає регулюванню згідно Законам України, постановам КМ України, наказам МО України. У даному випадку слід назвати Закон України від 10 квітня 1992 року №2269-ХІІ “Про оренду державного та комунального майна” та постанову Кабінету Міністрів України від 11 травня 2000 року №778 “Про затвердження Порядку надання дозволу військовим частинам, що входять до складу Збройних Сил України на передавання закріпленого за ними рухомого та нерухомого майна в оренду”. Важливо зазначити, що питання внутрішньогосподарської діяльності військової частини також регламентує наказ МО № 80 – 1973 року і наказ Міністерства оборони України № 300 – 1997 року. Вказівка ГФЕУ Міністерства оборони України № 146/5/2/250 від 30.05.2003 року.

Як приклад розглянемо гіпотетичного виробника під назвою XYZ Brands. Припустимо, балансова вартість боргу компанії становить 1 000 000 доларів США, а її ринкова капіталізація (або ринкова вартість її власного капіталу) становить 4 000 000 доларів США.

Давайте також припустимо, що вартість власного капіталу XYZ — мінімальний прибуток, якого вимагають акціонери — становить 10%. Тут E/V дорівнюватиме 0,8 (4 000 000 доларів США вартості акцій, поділених на 5 000 000 доларів США загального фінансування). Таким чином, зважена вартість власного капіталу становитиме 0,08 ($0,8 \times 0,10$). Це перша половина рівняння WACC.

Тепер ми повинні з'ясувати зважену вартість боргу XYZ. Для цього нам потрібно визначити D/V ; в даному випадку це 0,2 (1 000 000 доларів боргу, поділено на 5 000 000 доларів США загального капіталу). Далі ми помножимо цю цифру на вартість боргу компанії, яка, як ми скажемо, становить 5%. Нарешті, ми множимо добуток цих двох чисел на 1 мінус ставка податку. Отже, якщо ставка податку дорівнює 0,025, «1 мінус T_c » дорівнює 0,75.

Зрештою, ми отримуємо зважену вартість боргу 0,0075 ($0,2 \times 0,05 \times 0,75$). Якщо це додати до зваженої вартості власного капіталу (0,08), ми отримаємо WACC 0,0875, або 8,75% ($0,08$ зваженої вартості власного капіталу + $0,0075$ зваженої вартості боргу).

Це являє собою середні витрати XYZ на залучення інвесторів і прибуток, який вони очікують, враховуючи фінансову силу та ризик компанії в порівнянні з іншими можливостями.

3.2 Оцінка ефективності проєкту фінансування модернізації устаткування військової частини

При аналізі характеристик NPV необхідно враховувати ще один аспект: при високій ставці дисконтування грошові потоки наступних періодів мало впливають на розмір NPV. Таким чином, різні інвестиційні проєкти за терміном окупності можуть бути еквівалентними. При цьому слід мати на увазі, що грошові потоки на наступні періоди прогнозувати складніше, що підвищує невизначеність і ризик отримання таких грошових потоків.

У випадках, розглянутих вище, однакова ставка дисконтування застосовувалася до грошового потоку проєкту протягом періоду аналізу. Однак можливий інший варіант, коли застосовна ставка дисконтування змінюється через різні проміжки часу, тобто. у. з якихось причин (рівень ціни, ступінь зміни ризику тощо) щороку (t) застосовується інша ставка дисконту (dt). У цьому випадку ми змінюємо вихідну формулу NPV на модифіковану, яка дозволяє включати різні ставки дисконтування для кожного періоду аналізу.

Поведінка чистої дисконтованої вартості залежно від зміни норми дисконту представлена на рис. 3.1.

Поведінка чистої дисконтованої вартості залежно від зміни номеру періоду у часовому горизонті представлена на рис. 3.2.

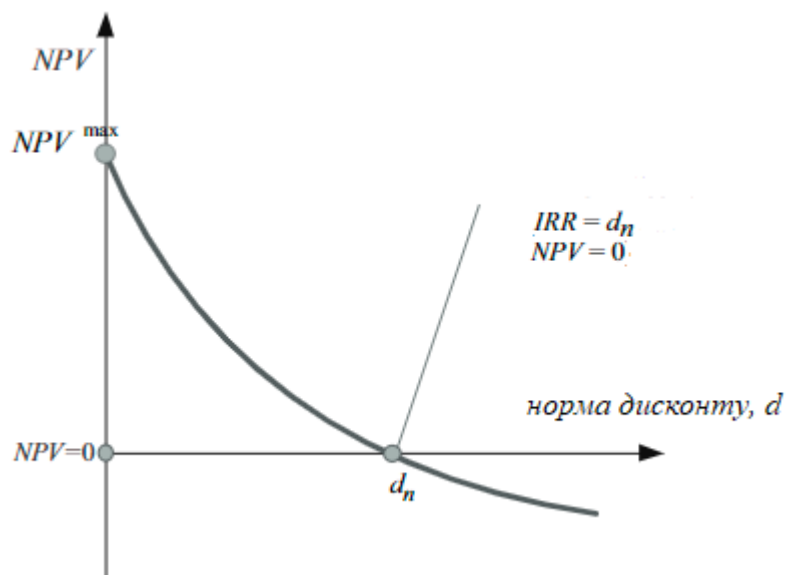

Рисунок 3.1 – Поведінка чистої дисконтованої вартості залежно від зміни норми дисконту

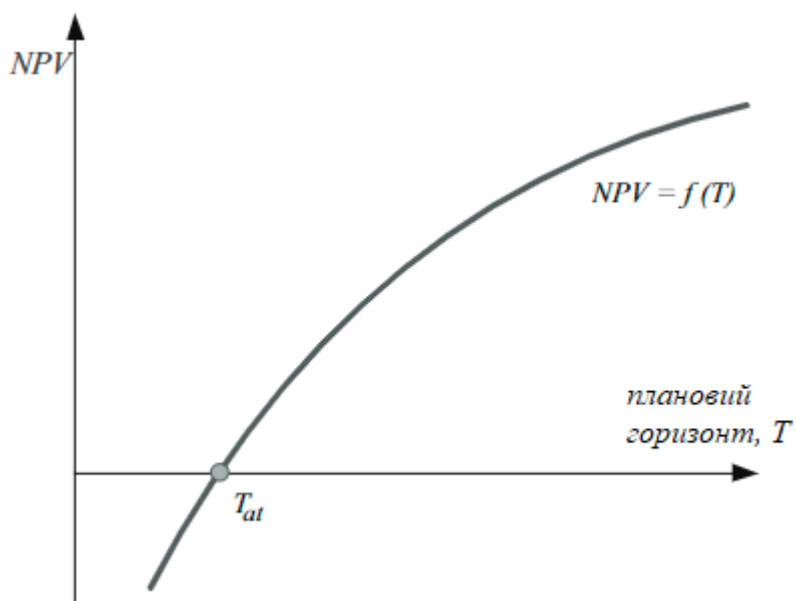

Рисунок 3.2 – Поведінка чистої дисконтованої вартості залежно від зміни номеру періоду у часовому горизонті

Розрахунок значення дисконтованої вартості залежно від зміни номеру періоду у часовому горизонті та залежно від зміни норми дисконту відбувається за формулою (3.1).

$$NPV = \frac{CF_1}{(1+d_1)} + \frac{CF_2}{(1+d_1) \times (1+d_2)} + \dots + \frac{CF_t}{(1+d_1) \dots (1+d_t)} \quad (3.1)$$

Значення NPV для 5-ти річного планового горизонту представлені у таблиці 3.1.

Таблиця 3 .1 - Значення NPV для 5-ти річного планового горизонту

<i>t</i>	0	1	2	3	4	5
<i>NPV</i>	-892	-453	-28	448	961	-308

Дані таблиці 3.1 показують, що третій рік реалізації проекту, коли значення NPV стане додатним (448 тис. грн), відповідатиме економічному життєвому циклу проекту, а четвертий рік (961 тис. грн) є оптимальним економічним життєвий цикл проекту, оскільки значення NPV є найбільшим з усіх. Враховуючи ці обставини, можна констатувати, що логічно було б поєднати період прогнозування з оптимальним економічним життєвим циклом проекту, оскільки саме в цей період його розрахунковий ефект є найбільшим.

3.3. Оптимізація порядку формування фінансових джерел і напрямів споживання коштів спеціального фонду Міністерства оборони України

Ефективне управління надходженням та використанням коштів спеціального фонду бюджету України потребує особливого структуровання. За основу бюджетного законодавства, спрямованого на розкриття структури спеціального фонду України та оголошення загальних вимог до напрямів витрачання коштів береться Бюджетний кодекс України та Постанова КМУ від 17.05.2002 року №659 „Про затвердження переліку груп власних надходжень бюджетних установ, вимог щодо їх утворення та напрямків використання”.

У Бюджетному кодексі, вищезазначеній Постанові, Законі України „Про господарську діяльність у ЗСУ”, Постанові КМУ від 2000 р. №1171, інших законодавчо-правових документах для Збройних Силах використовується вказівка ГФЕУ МО України від 30.05.2003 року №146/5/2/250 „Про введення в дію Положення про порядок обліку та використання коштів спеціального фонду в Міністерстві оборони України”.

ДОХідна частина спеціального фонду складається з:

- ♣ власних надходжень бюджетних установ;
- ♣ будь-яких інших надходжень спеціального фонду. Власні надходження бюджетних установ також поділяються на групи:
 - плата за послуги бюджетних установ , яка відображається на с/р 323;
 - будь-які інші джерела власних надходжень бюджетних установ, відображені на с/р 324 в органі Державного казначейства.

Перша група надходжень включає плату за послуги, що надають бюджетні установи при проведенні своєї статутної діяльності відповідно до

законодавства України, нормативно-правових актів та від здійснення господарської та виробничої діяльності.

До другої групи відносяться кошти, перераховані бюджетним установам по окремим дорученням, благодійні внески, гранти та подарунки.

Перша група, що включає плату за послуги, надані бюджетними установами, поділяється на чотири підгрупи:

1. Плата за послуги, надані бюджетними установами у відповідності з їх функціями. Міністерства оборони дане джерело надходжень не стосується.

2. Дохід бюджетних установ від господарської та/або виробничої діяльності, який складається з коштів, отриманих бюджетними установами від господарсько-виробничої діяльності підсобних господарств і підприємств, за надання послуг особовим складом, від експлуатації техніки та майна військової частини, та будь-які інші надходження.

3. Надходження за оренду майна бюджетних установ.

4. Дохід, отриманий бюджетними установами від реалізації майна.

У даній групі враховуються кошти, отримані військовою частиною від реалізації необоротних активів (крім будівель і споруд та інших матеріальних цінностей, у т.ч. списаних), за здані як брухт чорні та кольорові метали, дорогоцінне каміння, матеріали іншого походження тощо.

Наведемо відомості про надходження фінансових засобів, що формуються за рахунок спеціального фонду даної військової частини у складі Збройних сил України за період 2016-2020 роки (табл. 3.2).

Таблиця 3.2 - відомості про надходження фінансових засобів, що формуються за рахунок спеціального фонду

Складові спеціального фонду	Роки				
	2016	2017	2018	2019	2020
Плата за послуги	812,9	632,7	601,5	660	329,0
Плата за оренду майна					
Надходження від реалізації майна					
Всього	909,6	767,1	780,8	921,4	787,5

—Інші власні надходження бюджетних установ становлять другу групу та поділяються на дві підгрупи:

1. Кошти за рахунок усіх видів добровільної та безоплатної допомоги, благодійні внески, шефська допомога, гранти та подарунки, у т.ч. матеріальна допомога спонсорів та меценатів. Дана група цілеспрямовано використовує отримані кошти згідно заздалегідь визначеній програмі їх надання.

2. Надходження коштів згідно з чинним законодавством від різних підприємств, установ та організацій для виконання окремих конкретних доручень.

У наведеній вказівці остання підгрупа більш конкретизована й включає окремі підгрупи:

- кошти, призначені для виконання окремих доручень (крім інвестицій);
- надходження у вигляді інвестиції, надходження від продажу акцій акціонерних товариств, створених в результаті корпоратизації підприємств МО України;
- кошти за рахунок відрахувань від прибутку, отриманого госпрозрахунковими державними підприємствами МО України.

Решта доходів спеціального фонду в МО України перебуває на обліку спеціального фонду на субрахунку 326. Відмітимо, що до 1 січня 2005 р. до цієї групи також входили:

- кошти , отримані від продажу надлишкового озброєння, військової та спеціальної техніки, іншого майна Збройних Сил України;
- грошові кошти від секретаріату ООН за участь українського миротворчого контингенту у міжнародних операціях. Зараз ці кошти входять до загального фонду кошторису МО України.

Відповідно до Положення про порядок обліку та використання коштів спеціального фонду в МО України (вказівка ГФЕУ МО України від 30.05.2003 р. №146/5/2/250) до інших надходжень спеціального фонду належать:

- надходження від продажу надлишкового озброєння, військової та спеціальної техніки, іншого майна Збройних Сил України;
- кошти, отримані від секретаріату ООН за участь українського контингенту в миротворчих операціях. Отримання додаткових надходжень прямо передбачає їх спрямування на здійснення видатків, визначених у кошторисі за спеціальним фондом, і не є прибутком.

У Статті 2 Бюджетного Кодексу України визначається, що бюджетні установи є неприбутковими. Правові аспекти регулюються наступними нормативними документами:

1. Закон України «Про правовий режим майна у Збройних Силах України» № 1075 –14 21.09.99 року.

2. Постанова Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2000р. №1919 «Про порядок відчуження та реалізації військового майна Збройних Сил».

За цими нормативними документами рішення щодо відчуження військового майна, що є придатним до подальшого господарчого споживання, але не знаходить ефективного застосування в оперативній та стратегічній діяльності військової частини, надлишкового майна, а також цілісних майнових

комплексів та іншого нерухомого майна приймає Кабінет Міністрів України за поданням Міністерства оборони України. Порядок відчуження військового майна визначає Кабінет Міністрів України, а Міністерство оборони України розробляє інструментарій вартісної оцінки у грошовому еквіваленті вартості військового майна.

За останні п'ять років фінансові ресурси зі спеціального фонду у витратах на оборону становлять у середньому п'яту частину від усіх призначених на оборону коштів. У той же час, надходження від реалізації озброєння, військової техніки та іншого майна забезпечують левову частину цих витрат.

Надходження від реалізації озброєння, військової техніки та іншого майна йдуть виключно на рахунок Головного розпорядника бюджетних коштів та спрямовуються на цільові видатки, визначені ним у межах кошторисів за спеціальним фондом. Новою ознакою зовнішньої політики України стала участь воєнних підрозділів та миротворчого персоналу Збройних Сил України в міжнародних операціях з підтримання миру, які проводяться під егідою ООН, ОБСЄ та НАТО. Саме на питання миротворчої діяльності та міжнародного співробітництва акцентує увагу Державна програма реформування та розвитку Збройних Сил України на період до 2015 року. Проведення операцій з підтримання миру сприяє підвищенню рівня бойової підготовки Збройних Сил України, набуттю практичного досвіду участі в миротворчих операціях, відпрацюванню питання взаємосумісності з підрозділами збройних сил інших держав-учасників.

Безсумнівно, Збройні Сили України як брали, так і продовжуватимуть брати участь у миротворчих операціях, що доволі дорого і потребує чималих коштів на організацію ротацій, перевезення особового складу, забезпечення побутових умов, грошове забезпечення військовослужбовцям. залежить Ефективність перебування миротворчого контингенту на місцях, якість виконання покладених на нього завдань та його морально-психологічний стан

напрямку залежить від повного, своєчасного та правильно спланованого фінансування особового складу. Саме у цьому полягає актуальність питання фінансового забезпечення участі України в міжнародних операціях.

Витрати на участь України в міжнародних миротворчих операціях фінансуються з Державного бюджету України за умови відшкодування цих витрат за рахунок коштів, які виділяються ООН, ОБСЄ або іншою регіональною організацією для фінансування міжнародної миротворчої операції, якщо інше не встановлено Верховною Радою України при розгляді цього питання (ст.9 Закону України “Про участь в міжнародних миротворчих операціях”). Отже, на підготовку техніки та майна Збройних Сил України для участі у миротворчих операціях витрачаються кошти, виділені Міністерству оборони Державним бюджетом України на участь у міжнародних миротворчих операціях. Плануванням та фінансуванням видатків на потреби миротворчої діяльності опікується Міністерство оборони України та відповідні Департаменти управління Генерального штабу Збройних Сил України.

Фінансово-економічними органами вищезазначених управлінь та частин необхідні кошти розраховуються як в національній, так і в іноземній валютах. Надалі обґрунтовані дані подаються для перевірки і узагальнення до Департаменту фінансів МО України. Це дані щодо кількості необхідних коштів на підготовку, злагодження, матеріально-технічне забезпечення, перевезення, виплату витрат на відрядження тощо.

У разі встановлення кількості та конкретного складу миротворчого контингенту валютним Департаментом фінансів МО України спільно з Управлінням верифікації Генерального штабу ЗС України розраховується вартість перебування одиниці техніки, озброєння та особового складу ЗС України у миротворчій операції, яка зрівнюється з сумами компенсацій від міжнародних організацій. Важливо, що участь у міжнародних миротворчих операціях, крім досвіду та авторитету приносять Україні прибутки в іноземній

валюти. З наведеної таблиці 3.3 можемо побачити різницю за 2020 рік між витратами України на утримання військовослужбовців та військового контингенту в Лівані і Сьєра-Леоне та фінансовим відшкодування за рахунок видатків бюджету ООН.

Таблиця 3. 3- Витрати України на утримання військовослужбовців та військового контингенту в Лівані і Сьєра-Леоне та фінансовим відшкодування за рахунок видатків бюджету ООН (млн. дол. США)

Країни	Витрати України (на утримання особового складу)	Розмір компенсації Секретаріату ООН	Перевищення надходжень над видатками
Ліван	5,2	8,2	3,0
Сьєрра-Леоне	5,2	8,2	3,0
Разом:	10,4	16,4	6,0

Джерело: https://mil.univ.kiev.ua/files/58_429381607.pdf, с. 158

Отже, перевищення надходжень від Секретаріату ООН над витратами України розрахунково становитимуть 6,0 млн. дол. США (32,1 млн.грн.) на рік. Зауважимо, що компенсування витрат з боку міжнародних організацій проводиться невчасно за наявності значної заборгованості по сплаті членських внесків деяких країн–учасників перед ООН. Від Секретаріату ООН надходять кошти на потреби військових частин у складі Збройних сил України для підготовки її підрозділів до участі у миротворчих операціях ООН та на інші потреби виключно в межах призначень за кошторисом за спеціальним фондом. Інші надходження спеціального фонду в Міністерстві оборони України

підлягають обліку на субрахунку 326 “Спеціальні реєстраційні рахунки обліку для інших надходжень спеціального фонду” Плану рахунків бухгалтерського обліку. Візьмемо до уваги, що згідно Закону України "Про Державний бюджет України на 2021 рік” у цьому році надходження цієї групи зараховуються до загального фонду кошторису Міністерства оборони України, теж саме планується й у 2021 році.

ВИСНОВКИ

Актуальні проблеми фінансування військових частин є наслідком недосконалості державної політики та інструментів власного менеджменту керівництва оборонного комплексу України. Дослідження теоретичного підґрунтя, наукових засад, методичного апарату та сучасних інструментів фінансового забезпечення показало, що за останнє десятиріччя частка видатків на розвиток озброєння, військової техніки та військового матеріально-технічного забезпечення становила менше чверті необхідного та достатнього рівня фінансування. При цьому існуючі видатки не дозволяються досягнути бажаного ефекту в утриманні військових частин.

Досягнуті показники фінансування дорівнюють межі мінімального граничного значення, що негативно впливає на показники боєздатності військового обладнання та устаткування, отримання новітньої та модернізованої техніки для Збройних Сил, а також недостатній для своєчасної заміни старої та пошкодженої техніки та обладнання. Постійна нестача необхідних для цих цілей обсягів фінансових ресурсів збільшує ступінь загрози та зумовлює необхідність формування ефективної системи управління наявними фінансовими та матеріальними ресурсами. Проблема утворення розриву між запланованими в державному бюджеті України обсягами фінансування військових частин та витратами на утримання та розвиток військового забезпечення полягає здебільшого в нерівномірному та недостатньому ефективному розподілі статей витрат державного бюджету.

Неузгодженість нормативно-правової бази, інституційні та законодавчі перешкоди, зокрема, відсутність належного наукового обґрунтування інструментарію фінансового забезпечення військової частини запланованих

видатків також призводить до зниження ефективності виконання стратегічних задач та досягнення тактичних цілей діяльності.

У роботі зроблено висновок, що існуючий механізм планування фінансового забезпечення на основі удосконалення бюджетного процесу, фінансування господарської діяльності військових частин, ефективного управління фінансово-матеріальною ресурсною базою потребує значного удосконалення. Необхідно реформувати систему військового матеріально-технічного забезпечення. Досить актуальним є завдання адекватного фінансового забезпечення формування високоефективної централізованої логістичної служби з сучасними інформаційними засобами та системою підтримки прийняття рішень.

Аналіз літератури з питань оцінки ефективності інвестицій, інвестиційних активів та інструментів фінансування господарської діяльності показав, що результати вибору та використання певного джерела фінансування господарської діяльності не є однозначними і залежать від обраного методу оцінки ефективності. Нерідкі випадки, коли один захід свідчить про підвищення ефективності в кризовий період, а інший – про погіршення ефективності фонду. Проте більшість заходів ефективності показують, що саме фонди грошового ринку та збалансовані фонди значно знизили свою ефективність у кризовий період. Для решти груп фондів висновок такого роду не є таким очевидним, оскільки результати тестування окремих показників є неузгодженими. Необхідно підкреслити, що більший обсяг доступних даних, більш тривалі часові ряди можуть сприяти покращенню статистичної значущості результатів оцінювання ефективності.

Доведено, що найкращі практики фінансового менеджменту в державному секторі є основою для управління ресурсами безпеки та оборони відповідно до принципів ринкової поведінки. Це саме по собі підтверджує тезу про те, що управління обороною слід розглядати як господарську діяльність,

специфіка якої полягає у функціонуванні Єдиної системи управління оборонними ресурсами, як частини системи фінансового забезпечення військових частин, на основі програмної мети. Більше того, такий підхід є відповіддю на розподіл бюджетних ресурсів відповідно до узгоджених пріоритетів та оборонної політики України. З іншого боку зберігається економне та ефективне використання цих ресурсів та цивільний контроль над тим, які та скільки ресурсів платників податків будуть використані для суспільної безпеки та оборони країни, фінансування потреб військових частин, що входять до складу Збройних сил України, та придбання необхідних матеріальних та інтелектуальних цінностей нових операційних можливості, адекватні динамічним змінам середовища безпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Марко І. , Котій Д., Медведєв Ю., Семеніхін І., Анохін В. Основи фінансового забезпечення військової частини. Частина перша. Навчальний посібник. К.: ВІКНУ, 2006. 380 с.
2. Наказ Міністерства оборони України «Про внесення змін до Правил організації фінансового забезпечення військових частин, установ та організації збройних сил України» від 14.02.2020 №44. URL: https://www.mil.gov.ua/content/mou_orders/mou_2020/44_nm.pdf
3. Департамент фінансів Міністерства оборони України. URL: <https://www.mil.gov.ua/diyalnist/finances/>
4. Військовий бюджет-2021: Чому українська армія під час війни отримала менше грошей. URL: <https://www.ukrmilitary.com/2020/12/budget2021.html>
5. Фінансово-господарська діяльність військової частин. URL: <https://works.doklad.ru/view/53Q4Pxn760A/all.html>
6. Наказ Міністра оборони України від 16 липня 1997 р. N 300 «Про затвердження Положення про військове (корабельне) господарство Збройних Сил України. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/REG2419?an=7>
7. Військовий бюджет України. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9_%D0%B1%D1%8E%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D1%82_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8
8. Особливості відшкодування військовослужбовцям витрат на службові відрядження. URL: https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/%D0%9E%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D0%B2%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96_%D0%B2%D1%96%D0%B4%D1%88%D0%BA%D0%BE%D0%B4%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%B2%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA

%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%81%D0%BB%D1%83%D0%B6%D0%B1%D0%BE%D0%B2%D1%86%D1%8F%D0%BC_%D0%B2%D0%B8%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82_%D0%BD%D0%B0_%D1%81%D0%BB%D1%83%D0%B6%D0%B1%D0%BE%D0%B2%D1%96_%D0%B2%D1%96%D0%B4%D1%80%D1%8F%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F

9. На оборону в проєкті бюджету-2022 передбачено «рекордну суму» – Міноборони. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-oborona-budget/31464482.html>

10. Про використання бюджетних коштів і переданих до сфери Міністерства оборони військового майна і земель. URL: <http://dkrs.kmu.gov.ua/kru/uk/publish/article/48904;jsessionid=DB6500112E82A86C11E99BB90FFA371F.app1>

11. Фінансове і матеріальне забезпечення заходів, пов'язаних з організацією військової служби і виконанням військового обов'язку. URL: https://protocol.ua/ru/pro_viyskoviy_obov_yazok_i_viyskovu_slugbu_stattya_43/

12. Фінансове забезпечення військової частини. URL: <http://um.co.ua/3/3-3/3-34302.html>

13. Оподаткування доходів військовослужбовців у вигляді грошової компенсації за піднайом житлових приміщень. URL: <http://poltava.sfs.gov.ua/media-ark/news-ark/print-320368.html>

14. Система військової юстиції у забезпеченні національної безпеки України: зб. матер. міжнар. наук.-практ. конф. / Ред: Пилипчук В., Коваль В., Богуцький П., Беланюк М., Дорогих С., Доронін І., Радзієвська О. К.: Видавничий дім «АртЕк». 2019. 358 с.

15. Конституція України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

16. Пилипчук В.Г, Дзьобань О.П., Настюк В.Я. Система і компетенція державних органів зі спеціальним статусом у сфері національної безпеки України: моногр. Х.: Право. 2009. 196 с.
17. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 р. № 2469-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>.
18. Стрельцов Є. Л., Полторак С. Т., Аллеров Ю. В., Кривенко О. В., Богуцький П. П. Правові основи воєнної безпеки України: монографія / відп. ред. Є. Л. Стрельцов. Львів: НАСВ, 2016. 188 с.
19. Державна програма розвитку Збройних Сил України на період до 2020 року (Указ Президента України від 22.03.2017 № 73/2017).
20. Колінець Л. Б., Радинський С. В. Вплив зростання військових витрат на економічний розвиток країн. *Ефективна економіка*. 2020. №8. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/8_2020/10.pdf
21. Цюкало Л.В. Аналіз видатків на деякі види соціального забезпечення військовослужбовців збройних сил України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 15. С.56 - 60.
22. Баронін А. Як військові конфлікти впливають на економіку. URL: <https://mind.ua/openmind/20173685-yak-vijskovi-konflikti-vplivayut-na-ekonomiku> (дата звернення 01.12.2021).
23. Про національну безпеку України. Закон України від 21.06.2018 №2469-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (дата звернення 01.12.2021).
24. Кириленко О. Сучасні тенденції видатків на оборону з державного бюджету України. *Світ фінансів*. 2019. №3(60). С.179-188.
25. Сорока Р. Аналіз бюджетного фінансування національної оборони. *Науковий вісник Львівського державного ун-ту внутрішніх справ*. 2017. №1. С.267-276.

26. Романовська Ю., Урбанович В. Видатки на оборону: порівняльний аналіз ситуації в Україні та країнах НАТО. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 28 (2). С. 117–120.
27. Тютюнник В., Горовенко В. Рекомендації щодо першочергових кроків Президента України у сфері оборонної реформи та розвитку Збройних сил України. Київ: НІСД, 2019. 64 с.
28. Карп Є. Структурні зміни видатків державного бюджету України на оборону. *Економіка і суспільство*. 2018. № 14. С. 804–810.
29. Данилов В. Особливості формування іміджу Збройних Сил України. *Політичний менеджмент*. 2009. № 5. С. 88-95.
30. Ватаманюк-Зелінська У.З., Беднарчук В.В., Млінцова А.О. Фінансування потреб оборонної сфери в Україні. *Інноваційна економіка*. 2020. № 7-8 [85]. С. 22-27.
31. Глобальні військові витрати / Стокгольмський міжнародний інститут досліджень миру. URL: <https://www.sipri.org/media/press-release/2020/global-military-expenditure-sees-largest-annual-increasedecade-says-sipri-reaching-1917-billion> (дата звернення: 28.10.2021).
32. Про пропозиції до Бюджетної декларації на 2020-2022 роки за статтями, пов'язаними із забезпеченням національної безпеки і оборони України : указ Президента України від 25 квітня 2019 р. № 167/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0003525-19#Text> (дата звернення: 22.10.2021).
33. Чеберяко О., Смаль А. Вплив макроекономічних показників на фінансування потреб оборони держави. *Вісник Київського національного ун-ту імені Тараса Шевченка. Сер. Економіка*. 2012. № 138. С. 45-49.
34. Economic and Social Development (Book of Proceedings), 57 th International Scientific Conference on Economic and Social Development Development / Aleksandra Grobelna, Marin Beros, Hrvoje Volarevic. 2020. 139 p.

35. Alami R. Military debt: perspectives from the experience of Arab countries. *Defence and Peace Economics*. 2003. №13(1). P.13-30
36. Brzoska M. The economics of arms imports after the end of the cold war. *Defence and Peace Economics*. 2004. №15(2). P. 1-22.
37. The developmental impact of military budgeting and procurement – implications for an arms trade treaty. SIPRI Oxfam report final version. 2008. URL: https://www.sipri.org/sites/default/files/The_developmental_impact_of_military_budgeting_and_procurement_2008.pdf
38. Черняк О. , Харламова Г. Конвергенція витрат на оборонний комплекс та економічного розвитку країни. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Військово-спеціальні науки*. 2013. Вип. 31. С. 40-45. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/VKNU_vsn_-_2013_31_11.pdf. С. 43.
39. Гарбар О., Конопкін А., Кореньков О., Мовчан С.Збройний конфлікт в Україні: військова підтримка незаконних збройних формувань «ДНР» та «ЛНР» з боку Російської Федерації. За ред.: О.Павліченко, О.Мартиненка. Українська Гельсінська спілка з прав людини. К., 2018. 40 с.
40. Чеберяко О.В., Смаль А.П. Вплив макроекономічних показників на фінансування потреб оборони держави. *Вісник Київського Національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2012. № 138. С. 45–49.
41. Военные расходы стран мира. *Зарубежное военное обозрение*. 2002. № 6. С. 15-20.

ДОДАТОК А

Декану факультету економіки та менеджменту

Олейнікову О.А.

студента Гречухи А.Л.

(П.І.Б.)

Спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування

З А Я В А

Прошу затвердити тему дипломної роботи

Механізм фінансування військової частини

і призначити науковим керівником д.е.н., проф
зав. кафедри УФЕБ Попову О.Ю.

Дата _____ Підпис _____

Згода наукового керівника
дипломної роботи _____
(підпис, дата) (П.І.Б.)

Висновок кафедри

_____ Тему дипломної роботи затвердити. Приказ № 579
_____, „27” вересня 2021 р.

Завідувач кафедри УФЕБ _____
(підпис, дата)

О.Ю. Попова
(П.І.Б.)

ДОДАТОК Б**Перелік зауважень щодо оформлення роботи**

Означення документа	Документ	Умовна відмітка	Зміст зауваження

Дата _____ Підпис _____

ДОДАТОК В